

PREZRTI ARHITEKTURNI
DETAJLI CELJA

HEUREKA
Klub mladih raziskovalcev in mentorjev
IV. osnovna šola Celje
Mladi za Celje

PREZRTI ARHITEKTURNI DETAJLI CELJA

(raziskovalna naloga iz arhitekture)

Strani: 66
Fotografij: 132
Grafikoni: 6
Tabele: 5
Priloge: 3

Mentor: Mojmir Mosbrucker

Avtorici: Olja Milutin, 9.a
Nina Leskovšek, 9.a

Celje, marec 2017.

Vsebina

Povzetek.....	3
1 UVOD	4
1.1 NAMEN NALOGE.....	4
1.2 METODOLOGIJA DELA.....	5
2 ARHITEKTURA MESTA	6
2.1 GRADBENA ZGODOVINA CELJA	6
2.2 ARHITEKTURNI SLOGI CELJA.....	8
3 ARHITEKTURNI ELEMENTI CELJA.....	9
3.1 FUNKCIJSKE SKUPINE	9
3.1.1 Dediščina.....	10
3.1.2 Delo in komunikacija.....	20
3.1.3 Bivanje.....	28
3.1.4 Prosti čas.....	39
3.2 ARHITEKTURNI DETAJLI CELJA	42
3.2.1 Prepoznavanje detajlov in poznavanje celjskih znamenitosti.....	43
3.2.2 Predstavljanje celjskih znamenitosti	50
3.2.3 Ugotovitve	53
3.3 ARHITEKTURNI DETAJLI IN NJIHOV POMEN	54
3.3.1 Izraznost arhitekturnih detajlov	54
3.3.2 Šolsko izobraževanje.....	56
3.3.3 Reklama in dizajn	56
3.3.4 Turizem	56
3.3.5 Urbanizem	56
4 ZAKLJUČEK	58
Viri in literatura	59
Priloge.....	60
Zgodbe, legende in anekdote	60
Slovar	63
Anketa.....	65

Povzetek

V raziskavi avtorici predstavljata prezrte arhitekturne detajle v Celju. Arhitekturni detajli dajejo celoti živost, unikatnost, domačnost ali prepoznavnost in največkrat vsebinsko opredeljujejo celoto; marsikateri pa so sami nosilci vsebine.

V sliki in besedi po funkcijskih skupinah predstavita 116 detajlov ter prezrtim poiščeta uporabno vrednost.

Z anketiranjem pridobljeno mnenje ljudi dokazuje, da prepoznajo manj kot polovico detajlov, da znajo opisati več kot polovico znamenitosti, da so detajli pomembni izrazni in prepoznavni arhitekturni elementi ter da je celjska dediščina solidno predstavljena javnosti.

Kljub temu je treba neprestano zagotavljati pestre in sodobne vire informacij, kakovostne vsebine ter skrbeti za dostopnost in urejenost znamenitosti. Nekateri arhitekturni detajli so idealni nosilci vsebine, kar lahko izkoristimo na področju izobraževanja, turizma, urbanizma in oblikovanja.

1 UVOD

"Arhitektura je umetnostna stroka, katere osnovna naloga je oblikovanje prostora z gradbenimi (konstrukcijskimi) sredstvi." (Golob, 2010, str. 29) Arhitektura je vedno spremljala spremembe v družbi, gospodarski razvoj, okoljske spremembe, različne tradicije, značilnosti regij, pa tudi različne trende. V sodobni arhitekturi velikokrat zasledimo razmišljanje "o sporočilnosti celote, ki se zrcali skozi oblikovanje detajla¹, o povezanosti delov in celote neke arhitekturne stvaritve, kjer samo z razumevanjem načina spajanja delov lahko dojamemo celoto. Pa vendar je marsikdaj ravno celota tista, ki narekuje način oblikovanja detajla. Detajli so namreč najmanjši elementi arhitekturnega jezika, kjer upoštevamo tehnično in estetsko kategorijo ... Arhitekturni elementi se danes razširjajo na vsa področja urbanega življenja, dela, prostega časa, komunikacije in dediščine." (Kalčič, 2015, str. 23)

1.1 NAMEN NALOGE

Ko hodimo po mestu, največkrat gledamo le predse. Velikokrat smo presenečeni, če pogledamo kvišku, ali pogled spustimo na tla. Zato sva se odločili, da predstaviva arhitekturne detajle Celja: "Celje, kot ga vidijo ptice in žabe". Odločili sva se, da detajle poiščeva, raziščeva in določiva njihovo vrednost, ki je velikokrat prezrta.

Namen raziskave:

- Poiskati in predstaviti tiste detajle, ki so neločljivi ali prepoznavni deli celote, a so največkrat spregledani.
- Ugotoviti mesto arhitekturnih detajlov v predstavitvah znamenitosti in oceniti njihov pomen.
- Ugotoviti, koliko občani prepoznajo posamezne detajle in koliko poznajo določene znamenitosti.
- Poiskati in predlagati uporabnost arhitekturnih detajlov.

¹ indukcijsko sklepanje - sklepanje iz posameznega na splošno

1.2 METODOLOGIJA DELA

V raziskavi sva se omejili na celjsko mestno jedro. Najprej sva poiskali in pregledali strokovno in poljudno literaturo ter oblikovali namen in vsebino raziskave. Strokovno sva se sproti "usposabljali" s prebiranjem učbenikov za likovno snovanje v osnovni šoli ter srednješolskega učbenika za umetnostno zgodovino Nataše Golob. Poiskali in uredili sva številne informacije na medmrežju in v strokovnih publikacijah, ki so navedene na koncu naloge. Opise detajlov in znamenitosti sva našli v Orožnovi Posestni in gradbeni zgodovini Celja, v celjskih monografijah (Žerič, Cvirn) in v strokovni literaturi (Stopar – Kipi in kiparsko okrasje, Goropevšek – Stoletje v Celju, spletišča zavoda Celeia Celje, turistični vodniki, spletišče IV. osnovne šole Celje – Kulturno-zgodovinska in umetnostna dediščina Celja, Zupan – Ulično pohištvo idr.).

Počasi so z mentorjevo pomočjo nastajali okvir raziskave, načrt in metodologija dela ter prva izpisana besedila, kasneje še analize in sinteza dela.

Ker sva proučevali detajle in ocenjevali njihov pomen, sva le-te poiskali, fotografirali in jih predstavili v nalogi s 126 fotografijami. Z anketo polodprtega tipa sva ugotavljali, kako Celjani prepoznajo detajle, koliko poznajo znamenitosti in katere izboljšave predlagajo. Pridobljene podatke sva prešteli, uredili, predstavili z grafikoni in razložili. Predloge izboljšav na koncu sva oblikovali s pomočjo lastnih idej, primerov dobre prakse v strokovni literaturi, predlogov anketirancev ter mentorjevih namigov.

V zaključku sva povzeli ugotovitve in navedli odprte probleme, ki jih lahko posebej raziščemo v prihodnosti. Nalogi sva priložili slovar strokovnih izrazov in prepisane zgodbe iz celjske preteklosti.

Zahvaljujeva se mentorju Mojmirju Mosbruckerju za usmerjanje ter napisan izvleček in Barbari Vukovič za lektorski pregled naloge.

"Nec mihi - Nec Tibi / Weder mir - Weder dir"

(Latinski in nemški napis na portalu Hohenwartherjeve hiše - 1543 pomeni "Niti meni - niti tebi")

2 ARHITEKTURA MESTA

"Arhitekturna podoba in razvoj mesta sta ključna dejavnika njegove identitete."

(Andrej Pogačnik)

2.1 GRADBENA ZGODOVINA CELJA

"Arhitektura Celja v preteklosti ni pogosto silila v ospredje avantgardnih tokov mednarodne arhitekturne scene. Razkošnemu snovanju rimske Celeie in nezanemarljivi srednjeveški mestni zasnovi je sledil čas "meščanske" arhitekture" (Završnik, 2005, str. 12), ko se je Celje začelo širiti.

V prvi polovici 19. stoletja je število prebivalcev naraslo za petino – od 1400 (leta 1798) na 1793 (leta 1840). Leta 1785, ko je bilo mesto v finančni stiski, je mestni svet s cesarskim dovoljenjem obzidje in jarke ter mestna vrata prodal na dražbi. S tem se je mestni prostor odprl. Po velikem požaru so postavljali zidane in večnadstropne hiše. Prazne vmesne prostore so zapolnile nove ulice in trgi, v starem mestnem jedru pa so ostala notranja dvorišča (Gospodarska ulica, Glavni trg). Uspešno so se borili tudi z večno poplavno ogroženostjo mesta. Južna železnica je v mesto ob Savinji prinesla hitrejši razvoj. Nekatere stare obrti so sicer propadle, številne nove, predvsem tiste za potrebe železnice, so vznikale. V Celju je bilo čedalje več tujega prebivalstva, zlasti Nemcev, ki so prinesli tudi nov način življenja in mišljenja ter svež kapital. Višek secesijske izgradnje mesta je bil v 80. in 90. letih 19. stoletja. Posebno pozornost pri novogradnjah so namenjali izgledu, množično pa obnavljali stara pročelja hiš. Okrasne elemente so povzeli iz antične ali renesančne arhitekture. Mestne zgradbe so pridobile obilo venčnih elementov, pilastrov, konzol, balustrad, balkonov, slikovito in bogato obrobljena okna z zaokroženimi ali lomljenimi zatrepi, strešne valovite nadzidke, grbe, maske in drugo figuralno plastiko, številne edikule itd. Ob starih in novih cestah so pričele rasti nove stavbe – celjsko gledališče (1885), mestna bolnišnica in Celjska mestna hranilnica (1887), vojašnica v Gaberju (1894), Narodni dom (1897), državna pošta (1898), Nemška hiša (1907) idr. Starejšim zgradbam so dozidavali zgornja nadstropja in jim nadeli novejšo in bogatejšo fasade. V začetku 20. stoletja je nasičenost arhitekturnih elementov popuščala, zlasti na stavbah javnega značaja (Orožen, 1957).

Ustanovitev celjske Cinkarne (1873) je pomenila začetek industrializacije v mestu. Celje je dobilo prvo mestno plinarno (1872) na Glaziji, ki je omogočila tudi javno plinsko razsvetljavo (1873) in zamenjala dotedanje petrolejke. Istega leta je mestna oblast zapovedala hišnim lastnikom, da morajo pred svojimi hišami tlakovati pločnike. Zanemarjene in z gramozom posute ulice so tlakovali z granitnimi kockami. V sedemdesetih letih se je začela higienizacija mesta. Sprva so razrešili problem praznjenja greznic in odvoza fekalij. Kasneje so se lotili izgradnje moderne kanalizacije, ki je bila do tedaj oprta na staro rimsko kanalizacijo. Mestna občina se je v devetdesetih letih pričela ukvarjati tudi z vodovodom. Čeprav je bilo v mestu 16 vodnjakov s kakovostno pitno vodo, je ob vsakokratnem neurju vanje vdiral

oporečna talnica in ogrožala zdravje meščanov. Celjski vodovod, speljan iz Fužin pri Vitanju, je bil dokončno zgrajen leta 1908. Leta 1913 je elektrarna v Westnovi tovarni emajlirane posode začela napajati celjsko javno razsvetljavo (Orožen, 1980).

Gradbeni material so dobivali v okolici mesta (apnenec), iz okolice Štor in Blagovne so dobavljali peščenjak, iz Paške vasi tuf. Opeko so izdelovale opekarne na Spodnji Hudinji, apno pa apnenice v Stranicah. Cement so prvič uporabili pri gradnji Nemške hiše – Celjskega doma. Železobetone so prvič uporabili pri gradnji deške osnovne in meščanske šole (III. osnovna šola) (Orožen, 1957).

Okrepila se je "inženirska" arhitektura, za katero je značilna funkcionalnost (uporabnost, namembnost), drugačni materiali in odsotnost okraševanja. Vendar ornamentike niso izrinili v celoti. V arhitekturi 20. stoletja je eden vodilnih arhitektov Le Corbusiere izpostavil stanovanje, proizvodnjo, rekreacijo in promet. Do konca 21. stoletja so se s postmoderno arhitekturo vrnili k nasprotju moderne arhitekture – uporabljali so ornament, slikovitost detajlov, drobnarije iz starejših arhitekturnih slogov, ki pa so imeli nov pomen (Golob, 2010).

"Čas pred svetovnim vojnama je bil vabljen za uveljavljene arhitekta (Plečnikova šola z Lenarčičem, Šubičev paviljon pri železniški postaji in njegove večstanovanjske zgradbe ob Ljubljanski ulici, Gimnazija Celje - Center Riharda Klossa).

Povojni čas je uveljavil državno, praktično, nekoliko monotono, a specifično "industrijsko-kolektivistično" arhitekturo. Nastajala so stanovanjska blokavska naselja, ki so silila v višino.

Od 60. let dalje, ko je bila država najpomembnejši vlagatelj, je bila kultura in z njo arhitektura uveljavljena, priznana in cenjena vrednota. Posamezni vzorni primeri arhitekturnih rešitev so nastali dokaj anonimno, skladno s takratnimi političnimi rešitvami. Realizirana so bila mnoga referenčna arhitekturna dela (poslovna stavba na Prešernovi, Edvard Ravnikar, 1962, IV. osnovna šola, Emil Navinšek, 1962, banka na Prešernovi, Miloš Bonča 1981, Razvojni center Celje, Jurij Sadar st., Janez in Danijel Jagrič, 1978, Osnovna šola Slavka Šlandra, Friderik Polutnik, 1974, Dom upokojencev, Danijel Jagrič, 1972, ... projekt prenove historičnega mestnega jedra, Alenka Kocuvan Polutnik in Rado Romih, 1975–1985) ... S prehodom v samostojnost je na Celjskem pomembno vlogo prevzemal zasebni kapital. Sodobnim investitorjem sta bila pomembnejša ekonomska učinkovitost in kratkotrajna dobičkonosnost. Obenem je bilo zaznati pomanjkanje strokovne iniciative. Tržna usmeritev je dušila inventivne rešitve. Značilnost novih razmer se je kazala v vse intenzivnejšem uresničevanju kratkoročnih ciljev, ki dolgoročno niso prinašali korenitejšega napredka. Kljub temu pa so začasne lokalne interesne koalicije bolj ali manj kazale naklonjenost do celotne prepoznavnosti in kulture nasploh.

Počasi je prodirala pozitivna stanovanjska gradnja in sodobno dožemanje bivalne kulture (Korpnik, Furman - Oman, Zupanc, Gril). Za javne investicije je bil uzakonjen resnejši pristop z razpisi natečajev in izborom rešitev, ki so po mnenju strokovne komisije ponujale najboljše rešitve (Korpnikova izvedba Trga celjskih knezov, 2002, Ravnikarjeva et.al. Srednja zdravstvena šola, 2005, nova Celjska koča in protipoplavni razbremenilnik ob Savinji arhitektov Tomaža in Lene Krušec, nova zgradba Osrednje knjižnice Celje, Trošt – Vodopivec - Smrekar)" (Završnik, 2005, str. 12–14).

2.2 ARHITEKTURNI SLOGI CELJA

V Celju starejši umetnostni slogi prevladujejo v sakralni (bogosluzni) arhitekturi. Romanskih ostankov je malo. Prevladujeta gotika in barok. V Marijini cerkvi zasledimo novo romantiko in v župnijski cerkvi novo gotiko. V profanih (posvetnih) stavbah romanskih in gotskih elementov skorajda ne najdemo. Več je renesančnih (Stara grofija) in baročnih (Prothasijev dvorec) elementov – arkad, obokov, portalov, okrasja. Močno je prisoten tudi klasicizem (magistrat, celjska tiskarna Mohorjeve družbe, Mestna hranilnica, obnovljeno gledališče). V začetku 20. stoletja modernizem prevlada, opušča okrasje in poudarja harmonijo med stanovanjsko funkcijo in gradbeno obliko (Orožen, 1957).

3 ARHITEKTURNI ELEMENTI CELJA

Arhitekturni elementi so detajli in sestavni deli, ki skupaj tvorijo arhitekturni slog zgradb ter v najširšem pomenu tudi ulic, trgov, sosesk idr. Pri njihovem proučevanju izpostavljamo arkade, balkone, balustre, cerkvene ladje, edikule, fasade, kapitele, kolonade, arhitekturne konzole, mestna vrata, okna, parapete, portale, rozete, stebre, tende, timpanone, fontane, vrata, ograje in zidove (Golob, 2010 in Kalčič, 2015).

V arhitekturi detajle "sestavljajo anatomske, funkcionalne, tehnološke in estetske elemente. Detajli odlikujejo celoto oziroma so del večje stvari, celota pa je mozaik dopolnjujočih se detajlov. Prostoru dajejo živost, unikatnost in domačnost." (Kalčič, 2015, str. 5)

"Arhitekturni elementi in detajli predstavljajo prepoznavnost ter posebnosti posameznega objekta ali dela mestnega prostora. Kulturna, arhitekturna, umetnostna, tehnična idr. dediščina tvorijo našo meščansko zavest. Tipični arhitekturni elementi celoto dopolnjujejo, so njen sestavni del ali jo celo ustvarjajo. Velikokrat je namreč specifična enota skupek specifičnih detajlov" (Cigale, 2013) ali poudarkov celote (ostanki mestnega obzidja, pročelja hiš, kiparsko okrasje, antične rimske ostaline, notranja dvorišča v starem mestnem jedru in njihova ureditev, umetniška četrt v Celju, mestni park z gozdom, protipoplavna zaščita, tipska ulična oprema.

"Vsak arhitektonski element, vsako starinsko znamenje, čeprav še tako malo vredno, je neločljiv del mestne zgodovine in prispeva k bogastvu, poeziji in ugledu mesta samega" (Maks Fabiani, v Zupan, 2000, str. 16).

3.1 FUNKCIJSKE SKUPINE

Urbana naselja tvorijo mestoslužne funkcije (nudijo materialne pogoje življenja v mestu - komunala, prometne površine, ulična oprema idr.) in mestotvorne funkcije (tiste, ki mestu prinašajo dohodek in po katerih se loči od podeželja ali drugih mest - trgovina, industrija, obrt, uprava, izobraževanje idr.). Zaradi zgoščevanja dejavnosti se v mestih oblikujejo mestne četrti (stanovanjska, zabaviščna, trgovska, prometna), ki so vezane na vlogo, funkcijo. "Urbano prebivalstvo v mestu zadovoljuje tudi kulturne in estetske oblikovne potrebe (kakovostna urbana arhitekturna podoba, ki je podlaga za prijetno delovno, bivalno in rekreacijsko okolje)" (Pogačnik, 1999, str. 24).

"Mesta so skupna likovna dela, ki združujejo preteklost in sedanost z delom, bivanjem in prostim časom" (Zupan, 2000).

Prepoznavne celjske stvaritve predstavlja s 126. fotografijami po skupinah, ki so vezane na uporabo posamezne znamenitosti ali prostora. Zaradi uporabnosti predstavljenih detajlov sva priložili opise posameznih znamenitosti. Vsebino sva prepisali iz strokovne literature (Stopar, 1996; Zupan, 2000; Golob, 2010; Celje - kulturno zgodovinska in umetnostna dediščina; Celje, monografije), kjer sva pridobili tudi strokovne izraze, ki sva jih uredili v slovarčku.

3.1.1 Dediščina

"Dediščina so dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih opredeljujemo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas ... Deli se na materialno (premično in nepremično) in nesnovno" (1. člen Zakona o varstvu kulturne dediščine, v: Uradni list RS 16/2008).

Dediščino varuje Zakon o varstvu kulturne dediščine, ki pravi, da je varstvo dediščine v javno korist. "Javna korist varstva dediščine obsega:

- identificiranje dediščine, njenih vrednot in vrednosti, njeno dokumentiranje, preučevanje in interpretiranje,
- ohranitev dediščine in preprečevanje škodljivih vplivov nanjo,
- omogočanje dostopa do dediščine ali do informacij o njej vsakomur, še posebej mladim, starejšim in invalidom,
- predstavljanje dediščine javnosti in razvijanje zavesti o njenih vrednotah,
- vključevanje vedenja o dediščini v vzgojo, izobraževanje in usposabljanje,
- celostno ohranjanje dediščine,
- spodbujanje kulturne raznolikosti s spoštovanjem različnosti dediščine in njenih interpretacij ter
- sodelovanje javnosti v zadevah varstva." (2. člen ZVKD, v: Uradni list RS 16/2008)

1. Označba antične rimske ceste v Prešernovi ulici

2. Krstilnica v Gubčevi ulici opozarja na začetek krščanstva v rimski Celeii (*Foto: Celje.info*).

3. Skupina rimskih miljnikov (2., 3. st.) iz pohorskega marmorja je razstavljenih v okviru lapidarija na prostem za obnovljeno Osrednjo knjižnico Celje. Miljniki dokazujejo pomemben prometni položaj rimske Celeie in poudarjajo pomen takratnih cestnih povezav (Foto: Arhiv Heureka).

4. Reprodukcijska rimskega mozaika in granitna klop na Glavnem trgu označujeta opremo in steno rimske mestne vile, ki je bila opremljena s stenskimi poslikavami, talnimi mozaiki in parnim ogrevanjem. Eden izmed odkritih mozaikov je razstavljen "in-situ" v steklenem paviljonu TIC. (Foto: ZVKD Celje)

5. Rimski relief, ki so ga odkrili pri gradnji trgovine Slovenijales, krasi navzdol obrnjen delfin, ožjo stranico pa akantovi listi.

6. Votivna ara na Glavnem trgu 11. V vogalu prvotne hiše je rimski spomenik, ki ga je bratovščina kovačev kot dar zaobljube postavila v čast svojemu bogu Merkurju.

6. Okrašen reliefni celjski grb na fasadi hiše na vogalu Cankarjeve in Gubčeve ulice.

7. Plošča Habsburžanov iz leta 1466 na Savinjski ulici. Deset let po izumrtju Celjanov in bojih za njihovo dediščino se je v Celju uveljavili cesarski orel – Habsburžani. Na mestu prehoda s Slomškovega trga v kratko Savinjsko ulico so bila do leta 1851 Vodna (Savinjska) vrata (Foto: Arhiv Heureka).

8. Urejeni ostanki srednjeveškega obzidja v Gubčevi ulici. Mestno obzidje je v obsegu merilo 1600 m. Visoko je bilo od 5–8 m in debelo 1,6 m. Imelo je 4 mogočne vogalne stolpe, 2 vmesna in 2 stolpa nad mestnimi vrati. Na notranji strani je bil 1,4 m širok pokrit obrambni hodnik in številne strelske line (Foto: Arhiv Heureka).

9. Talne označbe mestnega obzidja pri nekdanjih Ljubljanskih vratih na začetku današnje Ljubljanske ulice. Leta 1451 so s podelitvijo mestnih pravic meščani začeli pospešeno graditi obrambno obzidje. Leta 1785, ko je bilo mesto v finančni stiski, je mestni svet obzidje prodal na dražbi. Mesto se je začelo širiti.

10. Vklesan celjski mestni grb z letnico 1540 je bil vzidan na Ljubljanska mestna vrata. Danes se nahaja na pročelju zgradbe na Ljubljanski ulici 6.

11. V trikotnem čelu stopnišča na Grofiji je vzidan relief iz peščenjaka z grbom lastnikov – grofov Thurn Valsassina. Stara grofija (1580–1603) na Muzejskem trgu je najlepša celjska renesančna stavba. Zgrajena je bila na mestu, kjer so nekoč stala gospodarska poslopja celjskih knezov. V začetku 17. stoletja so ji dozidali arkadne (obokane) hodnike. V zgradbi so odkrili znameniti Celjski strop, ki je najlepši primer renesančnega perspektivnega slikarstva na Slovenskem.

12. Ostanki okroglega okna, oblikovanega iz dveh ribjih mehurjev, v fasadni niši na pročelju Glasbene šole Celje na Slomškovem trgu. Poleg nakazanih okvirjev oken in nosilne stene v fasadi nas spominja na nekdanji samostan klaris, omenjen leta 1328. Klarise so strog in zaprt redovniški red iz leta 1212 in štejejo v ženski red frančiškanov.

13. Zmaj – okrasje žleba na Stari grofiji na Muzejskem trgu. Zmaj ima v evropski kulturi status zveri in pošasti, ki naj brani streho pred neurji in simbolično lastnika pred slabim.

14. Branik – herma in puščica za "vbogajme" ob špitalski kapeli sv. Elizabete na Slomškovem trgu. V kamnito puščico z baročnim celjskim grbom so mestni dobrotniki spuščali miloščino za potrebe bolnikov. Na njej je vklesana letnica 1726, manjka pa ji kovinski pokrov s ključavnico.

15. Poznobaročni lev z letnico 1714 na hišnem vogalu Gosposke ulice in Glavnega trga, ki ima na prsih emblem z napisom v latinščini "svetemu Nepomuku zaščitniku bodi čast."

16. Renesančni kip pieta v pročelni niši hiše na Gosposki ulici 3.

17. Detajl z vhodnih, v baker okovanih vrat na cerkvi sv. Danijela. Cerkev na Slomškovem trgu so postavili okrog leta 1306 na mestu romanske cerkve iz 12. stoletja. Največja znamenitost v cerkvi je kapela Žalostne matere božje, ki so jo dali v gotskem umetniškem slogu postaviti celjski grofje.

18. Nagrobnik s sv. Danijelom, ki je bil od "boga poklican, da ljudem tolmači vero", po katerem je cerkev dobila ime. Na fasado cerkve so vzidani različni gotski in renesančni nagrobniki z nekdanjega pokopališča, ki se je razprostiralo okoli cerkve.

19. Vhod v župnišče Župnije sv. Danijela na Slomškovem trgu. Kovana vrata z letnico 1896 zapirajo vhod na dvorišče župnije. Desno stran vhoda straži marmorni rimski kip ležečega leva, na levi strani pa je kopija baročne svetnice.

20. Dve levji glavi krasita glavna vrata v Marijino cerkev v Prešernovi ulici. Cerkev je bila zgrajena leta 1310, vendar je doživela številne prezidave ter popravila, še posebej po eksploziji plina v sedemdesetih letih 20. stoletja.

21. Rezbarsko okrašena desna vrata iz neoromanske prezidave Marijine cerkve v letih 1858–1880. V prezbiteriju (del cerkve namenjen za glavni oltar in duhovščino) je grobnica celjskih grofov, v kateri so našli 19 lobanj celjskih grofov.

22. Kip Križanega z Marijo Magdaleno na polkrožnem podstavku na vogalu zgradbe na Gosposki 21. Prvotna zgradba je bila nekdanj v lasti teharskih plemičev.

23. Marijino znamenje na Glavnem trgu je prvi javni spomenik v mestu (1776). Visok steber na trikotnem podstavku (z napisi v slovenščini, nemščini in latinščini) nosi kip Marije Device. Ob stebru na podstavku stojita baročna kipa sv. Roka (zaščitnik pred kužnimi boleznimi) in sv. Florijana (zaščitnik pred požari), poleg njiju pa so celjski meščani v 19. stoletju postavili še kip sv. Jožefa (zaščitnik obrtnikov).

24. Do cerkve sv. Cecilije na Bregu vodi po pokritem stopnišču 91 lesenih stopnic. Cerkev je leta 1615 posvetil škof Tomaž Hren. Samostan so najprej naselili menihi kapucini iz Verone, ki naj bi v času protireformacije ponovno utrdili katoliško vero.

25. Baročni portal na Prothasijevem dvorcu na Trgu celjskih knezov. Dvorec je postavil planinski grof Anton Plemeniti Prothasi okoli 1770. Še posebej eleganten je zamaknjen baročni marmorni portal.

26. Komedija in tragedija – pročelje SLG Celje krasita dve grški maski v timpanonu nad glavnim vhodom, ki sta delo slovenskega kiparja in medaljerja Vladimirja Stovička in sta simbola gledališča od antike dalje.

27. Nosilna konzola na Narodnem domu na Trgu Celjskih knezov. Narodni dom so zgradili po načrtih ljubljanskega arhitekta češkega rodu Vladimirja Hraskyja 1895–1897. Bil je kulturno in družabno središče celjskih Slovencev in simbol slovenstva v tedanjem zaostrenem boju proti ponemčevanju v mestu.

28. Stilsko oblikovane svetilke na Krekovem trgu pred secesijskim Celjskim domom so znane kot Hartmanove svetilke (Janko Hartman je bil do upokojitve leta 1991 mestni arhitekt na Občini Celje). V ta čas sodijo prenove javnih stavb v mestu, med drugim železniške postaje ter Celjskega in Narodnega doma.

29. Spominska plošča na Slovenskem ljudskem gledališču v Celju. Janez Jeretin je leta 1848 začel izdajati prva celjska časnika – nemškega in slovenskega. Jeretin je prvi uveljavil slovenščino tudi v mestnem gledališču. Leta 1849 so v slovenščini zaigrali veseloigro Županova Micka, ki je bila za takratni čas "revolucionarna".

30. Spominska plošča na fasadi poslovno-stanovanjskega kompleksa Maksimilijan, ob Ljubljanski ulici št. 5, opozarja na dolgoletni sedež celjske Narodne čitalnice. Čitalnice so bile oblike srečevanj, ki so postala žarišča slovenskega kulturnega (in tudi političnega) življenja. Prirejali so recitacije, igre, predavanja, koncerte, debate, ustanavljali pevske zборе, godbe na pihala in amaterska gledališča.

31. Spominska plošča Almi Karlin ob Ljubljanski ulici. Alma Maksimilijana Karlin (1889–1950) je bila svetovna popotnica, poliglotka, etnografinja in zbiralka umetnin.

32. Balkon z balustradami, ki ga nosijo konzole v podobi moških in žensk, sodi v sklop Ljudske posojilnice. Leta 1936 je v stavbi nastal Kino Metropol (danes Art kino Metropol).

33. Vogalni zaključek zgradbe Ljudske posojilnice, ki sta jo zasnovala Jože Plečnik in njegov učenec Vinko Lenarčič. Originalno leseno razpelo so ob prenovi nadomestili z bronastim.

34. Detajl pošasti, ki žre ljudi na spomeniku Vojna in mir na Gledališkem trgu. Spomenik je leta 1958 izdelal kipar Jakob Savinšek v sodelovanju z Navinškom, Fürstom in Kosom. Bronaste figure predstavljajo avtorjevo videnje vojne in miru (*Vir: Ocvirk, Dobrinič, 2008*).

35. Angelska Madona s prividi – sodobna stropna poslikava Daliborja Borija Zupančiča iz leta 2003 na stropu prehoda med Gosposko ulico in Zagato. Je sodobna umetniška popestritev železobetonske zgradbe nekdanjega Slovenijalesa.

36. Celjski biseri (Nande Korpnik, 2002) na Trgu Celjskih knezov. Osvetljeni stekleni biseri simbolizirajo uveljavljeno turistično ime Celja iz 19. stoletja, ko so vabili nedeljske izletnike s kopalnim vlakom na izlet v "Biser ob Savinji" (*Foto: Arhiv Heureka*).

37. Zvezda – arhitekturno domiselno označeno simbolično središče Celja

3.1.2 Delo in komunikacija

Delo je ena izmed osrednjih funkcij mesta.

Ulice in trgi so osrednji elementi mestnega naselja in osrednji elementi komunikacije meščanov. Ulica je vzdolžno oblikovan odprti javni prostor med stavbami. Podobo ulice določajo razmerje med stavbami in odprtimi prostori, širina, dolžina in zavrtost ulice, stavbe s svojimi fasadami in vsebinami, urbana oprema (klopi, svetila, koši za smeti, količki ipd.), zelenje in materiali. Na ulicah se odvijajo različne oblike prometa (kolesarski, avtomobilski promet, pešci), kar vpliva na oblikovanje prometnih površin (cestišče, parkirne površine, kolesarske steze, pločniki, zeleni pasovi z drevoredi idr.). Trgi so bili in so razširjeni mestni prostori srečevanja in "trženja", v novejšem času pa se uveljavljajo storitvene dejavnosti (butična prodaja, gostinski lokali, javne ustanove ...). Ulice in trgi z raznolikimi dejavnostmi, s kakovostnimi elementi urbane opreme, z zasaditvami in ustreznimi tlakovanji so prijetnejši in privlačnejši za različne uporabnike (Filipič, 2013).

38. Krekov trg je razširjen v enotno površino in ohranja zgodovinski značaj. Z novo ureditvijo je postal primerno mesto za zunanje gostinske vrtove ter organizacijo večjih družabnih dogodkov. Na trgu se nahaja talna fontana, ob kateri je nameščenih več klopi (Foto: OHS).

39. Srečanje starega in novega – dozidan in preurejen nov del hotela Evropa (nekdanji hotel Mesto Dunaj, 1873) v Kocenovi ulici. Leta 1903 je nemško usmerjeno Hranilno in posojilno društvo nadgradilo in posodobilo zgradbo v duhu nemškega neoklasicizma.

40. Nadstrešek nad vhodom v Celjski dom, ki je bil zgrajen v novogotskem slogu 1906 po načrtih dunajskega arhitekta Branga. Vse do razpada Avstro-Ogrske je bila takratna Nemška hiša kulturno in družabno središče vladajočega celjskega nemštva.

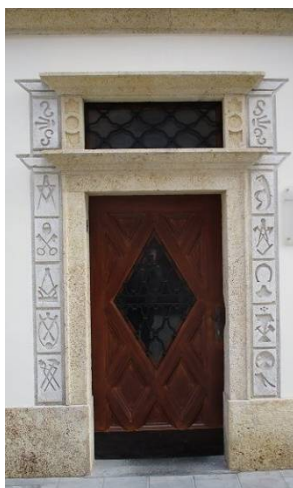
41. Kariatide nosijo trikotna okenska čela na pročelju zgradbe Celjske mestne hranilnice (1887) na današnjem Krekovem trgu (Foto: Delo.si).

42. Vogalni pilaster zgradbe nekdanje Jadranske banke s figurami krilatih Hermesov in reliefnim prikazom dejavnosti ter emblemom JB (Jadranska banka) nad vhodom

43. Vetrolov nekdanje picerije z izvirnim imenom "Beethovenstraße 2" v Ipavčevi ulici 2 (Foto: Arhiv Heureka)

44. S "cehovskimi" simboli okrašen vhod v poslovni del trgovine Rakuš v Stanetovi ulici.

45. Medaljon kovača nad obokanimi izložbenimi okni Rakuševe trgovine na Stanetovi ulici. Poleg bogatega arhitekturnega okrasja so zgradbi ob prenovi po I. svetovni vojni dodali glazirane medaljone, ki prikazujejo tri obrtnike – kovača, kuharico in tesarja. Potrebščine za njihove dejavnosti in njihove izdelke so prodajali v trgovini (Foto: Arhiv Heureka).

46. V vogalni zgradbi pri celjski Zvezdi se je od leta 1670 nahajala lekarna Pri orlu. Lekarniško dejavnost simbolizirata medaljona z rimskima bogovoma Eskulapom (bog zdravilstva, na fotografiji) in Higio (boginja čistoče).

47. Simbol pošte na vogalni palači Pošte na Krekovem trgu. Mestna hranilnica je na mestu nekdanjega Balantoveha hotela Pri zlatem levu leta 1898 postavila veliko poštno zgradbo v neorenesančnem slogu.

48. Kip poštarja v uniformi na vrhu pročelja poštne zgradbe na Krekovem trgu

49. Kip Merkurja iz leta 1860, ko so zgradbi na Prešernovi ulici dozidali zgornje nadstropje in jo obnovili, simbolično poudarja poštno dejavnost do leta 1881. Leta 1927 je zgradbo kupila Mohorjeva družba, ki je v zgradbi uredila tiskarno, knjigoveznico in knjigarno.

50. Nekdanji magistrat, danes Muzej novejšje zgodovine Celje v Prešernovi ulici – balkon z balustradami so naslonili na osem marmornih stebrov, ki so jih izrezali iz orjaškega rimskega stebra.

51. Kljuka, trkalo in ključavnica.
Detajli z vhodnih vrat Muzeja novejšje
zgodovine Celje. Za temi vrati se nahaja
Hermanov brlog, edini slovenski otroški
muzej.

52. Stilno urejen napis lokala v Vodnikovi
ulici

53. Beli vol na Stanetovi ulici – detajl na
vhodnih dvoriščnih vratih v nekdanji hotel
je simbolično označeval "hotel s toplo
posteljo". V vrtnem salonu hotela se je 3. 11.
1896 odvrtila prva filmska predstava v
Celju.

54. Izvesek (Kosec) na zgradbi nekdanje
Rakuševe trgovine. Izveski so opozarjali na
obrtniško dejavnost.

55. Izrazni izvesek nad vhodom v nekdanjo znano celjsko gostilno Majolka na Prešernovi ulici

56. Izvesek na Stanetovi ulici s tremi zvezdami poudarja lokacijo.

57. Vošnjakov portretni bronasti medaljon na fasadi zgradbe na današnji Stanetovi ulici, kjer je domoval Mihael Vošnjak, začetnik slovenskih denarnih zavodov.

58. Prezrta pestra notranjost vestibula železniške postaje Celje na Krekovem trgu. Zgradba je bila zgrajena leta 1846, preoblikovana v secesijskem stilu leta 1905 in rekonstruirana leta 1994. Prvi vlak Južne železnice je v Celje prisopihal leta 1846. Železna cesta je prinesla napredek, Celje je dobilo "okno v svet".

59. Kretniška postavljalnica iz leta 1906, ki je bila v takratnih časih ena najsodobnejših, je vzoren primer tehniške in arhitekturne dediščine v Celju. Ob postavljalnici so razstavljene takratne signalno-varnostne naprave.

60. Glavni vhod v Prvo gimnazijo v Celju. Na vsaki strani vrat stojita dva bela jonska stebra, ki nosita bakreni secesijski nadstrešek.

61. Prepoznavna ograja pred III. osnovno šolo Celje razmejuje šolski prostor.

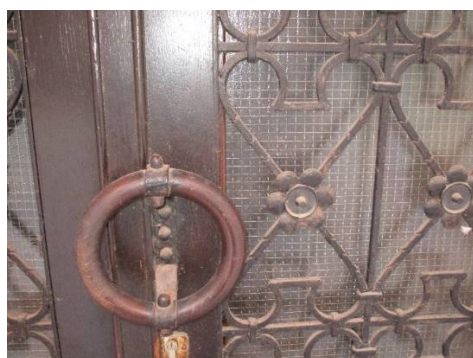
62. Fotografski utrinki nekdanjega mestnega življenja na prenovljenem delu Hotela Evrope so reprodukcije dela mojstra Josipa Pelikana.

63. Izrazni detajl na kipu celjskega fotografa Josipa Pelikana na Trgu Celjskih knezov. Njegov obsežen fotografski opus zajema vse pomembnejše dogodke njegovega časa. Bil je začetnik industrijske in reklamne fotografije na Slovenskem.

64. Vhod v obnovljeni stranski stolp srednjeveškega obzidja v Razlagovi ulici. Danes je v njem protokolarni objekt v sklopu Hotela Evropa.

65. Detajl z vhodnih vrat nekdanje gostilne Majolka v Prešernovi ulici.

66. V zgradbo pomaknjen obnovljen vhod v lokal na Cankarjevi ulici.

67. Nadstreški z valovitimi nosilci na pogled določajo lokal in so izvirna poživitev fasade v Lilekovi ulici.

68. Mestna tržnica (Ark Arhitektura Krušec, 2009). Dolgo časa je bil v Celju glavni tržni prostor na Glavnem trgu, v 50. letih preteklega stoletja pa so tržno mesto preselili v Linhartovo ulico.

69. Klančina pred lekarno v Stanetovi ulici. Talna oprema mora biti skladna z okolico, estetska, kakovostna in uporabna.

3.1.3 Bivanje

Ena najpomembnejših funkcij mestnega življenja je bivanje. Na zasnovo, obliko in podobo stavbe vplivajo njena neposredna grajena okolica, velikosti in oblike sosednjih stavb, odprti prostor med njimi, prometne povezave in vsebine v stavbi – njena funkcija (stanovanja, šola, bolnišnica, trgovina, pošta). Fasada je zunanji ovoj ali plašč stavbe, ki obsega tudi fasadne elemente (odprtine, okna, vrata, senčila, balkoni in dekoracija). Je pomemben arhitekturni element, saj stavbo ščiti pred zunanjimi vplivi, zagotavlja njeno trdnost in prijetnost bivanja. Fasada vzpostavlja odnos do sosednjih stavb in okolice, označuje stavbo in daje naselju prepoznavnost (Filipič, 2013).

70. Vodnjak v Prešernovi ulici so odkrili leta 2013 med obnovo mestnega jedra. Izhaja iz poznorimskega obdobja in so ga uporabljali še v 18. stoletju. Na zgornjem obodu vodnjaka je viden grb s tremi zvezdami in letnico 1781 (Foto: Celeia Celje).

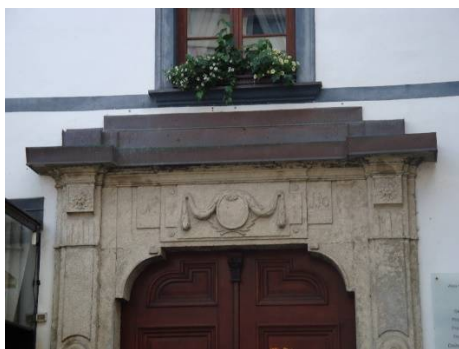
71. Od velike poplave leta 1672 se je do danes ohranila označba na Vodnem stolpu v Celju, na kateri iztegnjena roka kaže višino poplavne vode. Celje leži na najnižji točki Celjske kotline. Pred regulacijskimi deli so reke v Celju med letoma 1920 in 1954 kar 105-krat prestopile bregove.

72. Celjski grb nad vhodnim poznorenesančnim portalom v Kwartirno hišo na Gosposki ulici, ki je služila za nastanitev vojakov in je ena najstarejših hiš v Celju (1571).

73. Vrata v ograji na Kocenovi ulici in leseno stopnišče, vstop v nekdanji špital, kamor ga je mestna oblast prenesla v 15. stoletju.

74. Bogato okrašen odličen portal na Glavnem trgu z vklesano hišno številko in začetnicami lastnikovega imena na prekladi.

75. Kipa sv. Roka in sv. Florijana, ki pregovorno ščitita mesto pred kugo in požari, sta delo celjskega baročnega kiparja Ferdinanda Galla (1709–1788). Nameščena sta na Glavnem trgu v polkrožnih nišah na eni redkih baročnih fasad v Celju.

76. Okenke edikule v Gubčevi ulici

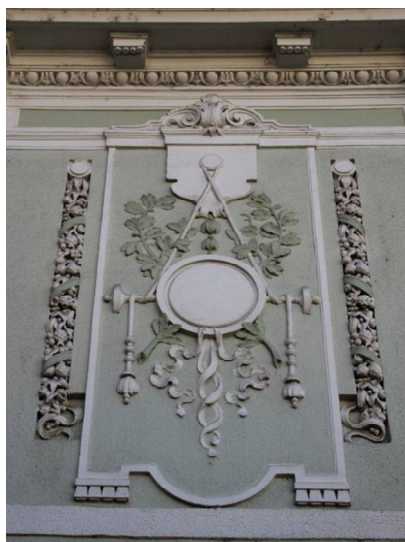
77. Drobno kovinsko okrasje okenske police poudarja celotni videz meščanske zgradbe na Gubčevi ulici.

78. S stebri in lomljenim zaključkom bogato okrašena edikula na zgradbi v Prešernovi ulici 25. Konec 19. stoletja so posebno pozornost namenili izgledu in množično obnavljali stara pročelja hiš. Okrasne elemente so povzemali iz antične ali renesančne arhitekture.

79. Frčada z okrašeno kovinsko strešno obrobo na Prešernovi ulici.

80. Štukturna dekoracija (1902) na hiši (1873) v Prešernovi ulici 13. V drugi polovici 19. stoletja so fasade številnih hiš bogato dekorirali.

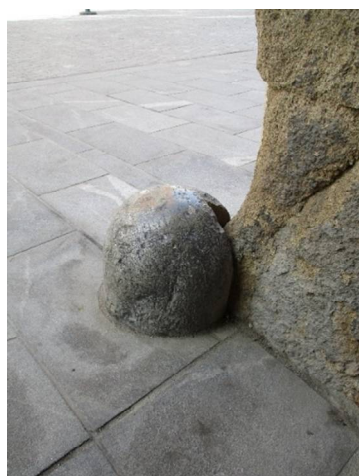
81. Lesena balkona na eni izmed petih vil na Otoku, ki jih je v obdobju 1895–1900 zgradil vinski trgovec in gostilničar Josef Pallos.

82. Razgiban zaključni timpanon na zgradbi nekdanje adventistične cerkve na Miklošičevi 10

83. Renoviran hodnik v zgradbi celjskega trgovca Johanna Stallnerja iz leta 1850. Hodniki so predstavljali prehod iz ulic na gospodarski del dvorišča. Bili so grajeni za uvoz kočij (ščitni braniki na portalih, širina prehoda, mesta za izstop potnikov, višina, hlevi in objekti za opremo za konjsko vprego na dvorišču).

84. Talni granitni branik na portalu Stallnerjeve hiše v Stanetovi ulici

85. Krilo vhodnih vrat v hodnik na Stanetovi ulici

86. Skromna, a slikovita stanovanja na dvorišču v zaledju Stanetove ulice s skupnim balkonskim vhodom.

87. Vogalna pilastra na zgradbah v prehodu iz Cankarjeve v Gubčevo ulico

88. Cankarjeva ulica – obnovljene fasade so lep primer meščanske arhitekture iz časa urbanističnega razvoja mesta s konca 19. stoletja, ko so po vzoru dunajskega Ringa zgradili vezno severno mestno ulico.

89. Na Okopih – bivalni objekti na mestu nekdanjega južnega mestnega obzidja

90. Ženska maska na vrhu portala secesijske meščanske zgradbe (1905) na vogalu Stanetove in Cankarjeve ulice

91. Arkadno dvorišče na Glavnem trgu 1 z bogato arhitekturno poslikavo je edinstven primer celovito ohranjene zgodnje renesančne meščanske arhitekture. V objektu se nahaja Zavod za varovanje kulturne dediščine Celje (*Foto: Vinko Skale*).

92. Neobaročna vila na Miklošičevi ulici iz leta 1891 se ponaša z bogato členjenim portalom in balkonom s kovano ograjo.

93. Nosilna konzola balkona na vogalu Cankarjeve in Aškerčeve ulice

94. Bogat polkrožni zaključek žganega opečnatega pročelja meščanske hiše (1902) na Stanetovi ulici 3

95. Monumentalen zaključek pročelja zgradbe na Razlagovi ulici 7 zaradi denacionalizacijskih postopkov še čaka na obnovo.

96. Okrašena starejša vhodna vrata na Linhartovi ulici. "Mesto je naša kolektivna umetnost!" (Rihtar, 1996)

97. Okrašena fasada na zgradbi Jane Kvas v Umetniški četrti na dvorišču galerije Nika Ignjatiča na Gosposki ulici.

98. Skupni balkonski vhodi v stanovanja na urejenem notranjem dvorišču na Gosposki 7

99. Ozelenjeno dvorišče na Linhartovi ulici. "Mestno zelenje so njegova pljuča." (Maks Fabiani)

100. "Ohranimo Celje zeleno!" Pri prenovi trga pred Art kinom Metropol (nekdanji Cvetlični trg) se je za ohranitev štirih platan razvnela prava vojna med načrtovalci in ekologi. Ohranili so tri platanе.

101. Stanovanjsko-poslovna zgradba iz leta 1939 na Gledališkem trgu z osrednjim stopniščem in čistimi linijami. Ura na pročelju nekdanjega Delavskega (kasneje Sindikalnega) doma poudarja uporabnost.

102. Harmonično zidan balkon na "socialističnem bloku" ob Miklošičevi ulici poudarja pomen detajlov in razgiba celoto.

103. Skladno urejeno pročelje arhitekturne dediščine na Slomškovem trgu poudarjajo balkon, izveski, barva fasade in celo tipski kovinski napis obrtne dejavnosti v zgradbi.

104. Polkrožni balkoni na Pleteršnikovi ulici poživijo zgradbo.

105. V zgradbo pomaknjeni balkoni z rozetnimi okni nad galerijo Plevnik-Kronkowska na križišču Razlagove in Pleteršnikove ulice.

106. Kovinski balkon na zgradbi v Mikolšičevi ulici. "... kjer stopajo urbanizem, obrt in arhitektura z roko v roki." (Janko Hartman)

107. Z opekami "velban" star strop balkona na meščanski hiši v Vodnikovi ulici 20

108. Arhitekturno prepoznavni poslovno-stanovanjski objekt Maksimilijan (Nande Korpnik, 2006).

3.1.4 Prosti čas

Kakovostni javni odprti prostor (trg, park, otroško igrišče, ulica itd.) mora ponujati možnosti za različne dejavnosti. Biti mora raznolik, udoben, zabaven, pregleden, čitljiv, varen, vsem dostopen in vzdrževan. V njem se moramo z lahkoto orientirati, navdajati nas mora s prijetnimi občutki. Zgrajen mora biti iz dobrih in primernih materialov ter prostorskih elementov. Pomemben element mesta so parki – urejeni javni odprti prostori, zasajeni s travo, z drevjem in drugimi rastlinami ter opremljeni s potmi in urbano opremo (klopi, luči, igrala in smetnjaki). So skupni zeleni prostori za različne dejavnosti, kot so sprehajanje, druženje, sprostitvev, opazovanje, igra in rekreacija. Tematski parki so urejeni za posebne namene (spominski, botanični, zabaviščni). V parkih so lahko urejene tudi površine za posebno rabo in namen (otroška ali športna igrišča). Zaradi pozitivnega vpliva na bioklimo bivalnega okolja in zdravje človeka parki pomembno dvigajo kakovost življenja v naseljih (Filipič, 2013).

109. Simbolično urejena zunanjščina prostorov v Umetniški četrti. Umetniška četrt je projekt Mestne občine Celje, kjer neodvisno delujejo likovni ustvarjalci z različnih področij. V tem predelu mesta so bili nekdanje manjše trgovine in butiki, nato pa so se preselili v trgovske centre na obrobju mesta. Da bi mestna četrt kljub temu zaživela, so prazne poslovne prostore na dvoriščih Gosposke ulice in Na okopih ponudili celjskim likovnim umetnikom. Zdaj so v umetniški četrti samostojni ateljeji, v katerih umetniki dnevno ustvarjajo in občasno pripravijo manjše kulturne dogodke.

110. Umetniško oblikovan izvesek na Gosposki ulici opozarja na Umetniško četrt.

111. Grafit v prehodu h krčmi TamKoUčiri v Gosposki ulici. So grafiti umetnost ali vandalizem?

112. Vezni most starega in novega dela Osrednje knjižnice Celje je istočasno prehod z Muzejskega trga na Savinjsko nabrežje. Leta 1846 so v Celju ustanovili slovensko knjižnico za duhovščino, v kateri so imeli 440 knjig
(Foto: Arhitekturni biro STVAR).

113. Splavarska brv (avtorja Gabrijelčič, Rovan) z izvornim zaključkom povezuje Savinjsko nabrežje z mestnim parkom. Poplavno ravnico na desnem bregu Savinje, nekdanji Savinjski travnik, so po letu 1856 začel spreminjati v mestni park, ki je danes varovan kot enota kulturne dediščine. Park je namenjen vsem generacijam, zato mora biti varen, zanimiv in urejen tako, da bo atraktiven, pregleden in zanimiv v vseh letnih časih
(Foto: IMK).

114. Pitnik v obliki cveta s petimi golimi kopalkami v mestnem parku je delo akademskega kiparja Milisava Tomanića.

115. Meškov (Seidlov) studenec – Ferdinand Seidel je bil profesor na celjski gimnaziji. Proučeval je potrese na Kranjskem in pripomogel k bolj varni protipotresni gradnji. Bil je tudi avtor takratne avstrijske državne himne. Franc Ksaver Meško je bil slovenski rimskokatoliški duhovnik in pisatelj. V Celju je preživel precej živahno mladost, ko je v letih 1890–1894 obiskoval celjsko višjo gimnazijo (Foto: Arhiv Heureka).

116. Drevesna hiša – Hiša med krošnjami dreves na III. jasi je nastala v okviru evropskega projekta Gozdovi za mesta, v sklopu katerega so uredili še 15 izobraževalnih in 7 doživljajskih točk, trim stezo z desetimi napravami, prizoriščni oder v gozdu in več deset novih klopi za počitek (Foto: ZGS).

3.2 ARHITEKTURNI DETAJLI CELJA

Če hočemo imeti nek odnos do okolja, v katerem živimo, ga moramo najprej poznati. Potem se odločimo "za" in "proti". V oceno vključimo naše "korenine", življenjski stil, delo, bivalno okolje, prosti čas in druge danosti.

Februarja 2017 sva anketirali 67 naključno izbranih oseb – 16 dijakinj in dijakov, 33 osnovnošolk in osnovnošolcev ter 18 odraslih. Po spolu jih nisva ločevali. Vsi anketirani so bili Celjani.

Z anketo sva želeli ugotoviti,

- a) kako ljudje prepoznavajo celjske znamenitosti s pomočjo arhitekturnih detajlov,
- b) koliko dejansko vedo/znajo/poznajo določene znamenitosti,
- c) vir informacij o predstavljenih celjskih znamenitostih,
- d) koliko so v promocijski literaturi znamenitosti predstavljene z detajli,
- e) mnenje Celjanov o predstavljanju celjskih znamenitosti in
- f) njihove predloge za večjo prepoznavnost le-teh.

Domnevali sva,

- da bo manj kot polovica anketiranih prepoznala detajle celjskih znamenitosti,
- da bo okoli polovica anketiranih poznala predstavljene znamenitosti in da bodo šolajoči učenci in dijaki pokazali več znanja kot odrasli prebivalci,
- da največ informacij mladi pridobijo v šoli in na internetu, starejši pa v medijih,
- da bodo detajli predstavljali okoli petino celjskih znamenitosti in
- da bo večina anketirani menila, da so znamenitosti v Celju ustrezno predstavljene.

V tabelah sva predstavili številčne podatke, v grafikonih deleže (%) ter jim dodali komentarje (analizo). Ugotovitve (sintezo) sva zapisali na konec poglavja.

3.2.1 Prepoznavanje detajlov in poznavanje celjskih znamenitosti

a) PREPOZNAVANJE DETAJLOV

Izbrali sva 10 detajlov s prepoznavnih celjskih znamenitosti in najprej ugotavljali, ali anketirani prepoznajo detajl in njegovo nahajališče.

Izbrani detajli celjskih znamenitosti in opisi znamenitosti:

1. Motiv leva na vhodnih vratih Marijine cerkve na Prešernovi ulici
Poznavanje: minoritski samostan, požar 1798, cerkev, grobnica z lobanjami Celjskih grofov, bogoslužje v nemškem jeziku ...

2. Zmaji – zaključek žleba na Stari grofiji
Poznavanje: Thurn-Valsassina, Celjski strop, Pokrajinski muzej in zbirke, na mestu gospodarskih poslopij knezov, 1508–1603 ...

3. Vhod v železniško postajo Celje
Poznavanje: Južna železnica in spremembe, 1846, 1857 do Trsta ...

4. Komedija in tragedija nad vhodom v SLG Celje

Poznavanje: amaterski zametki 1791, ponoven dvig v času čitalnic, 1849 Jeretinovi igralci zaigrali Linhartovo veseloigro Županova Micka v slovenskem jeziku, garderobe v Gledališkem stolpu mestnega obzidja – mučilnica, do 1954 vhod zadaj ...

5. Stranski Južni stolp mestnega obzidja, dozidan po požarni obnovi

Poznavanje: zahodno od Vodnih vrat, obzidje z mestnimi pravicami 1451 do 1785, ko ga prodajo na dražbi, 1600 m, 4 stolpe, 2 stranska, 2 nad vrati, mestna vrata, mitnice, potek obzidja, ohranjeni detajli ...

6. Straniščna celica umaknjena iz linije obzidja na Knežjem dvoru

Poznavanje: v času Celjskih veljal za eno najlepših renesančnih stavb na Slovenskem, v bojih za celjsko dediščino je bila stavba oplenjena (Jan Vitovec), od 1748 do 1750 so po nalogu Marije Terezije grad preuredili v vojašnico (do osemdesetih let 20. stoletja), Pokrajinski muzej z zbirkami ...

7. Celjski dom

Poznavanje: v novogotskem slogu 1905–1906 po načrtih dunajskega arhitekta Branga, v takratni Nemški hiši so se nahajala različna nemška društva, tiskarna Celeia in uredništvo nemškega časopisa Deutsche Wacht, po I. svetovni vojni Celjski dom, v socialistični Jugoslaviji je bil v njej Dom JLA ...

8. Narodni dom

Poznavanje: Vladimir Hrasky, 1895–1897, družabno središče celjskega slovenskega meščanstva s knjižnico, sedež MOC in Upravne enote, likovni salon, koncertna dvorana ...

9. Konzola balkona v obliki moške figure na Plečnikovi zgradbi

Poznavanje: Vinko Lenarčič in Jože Plečnik, 1929, Ljudska posojilnica, Art kino Metropol ...

10. Kipa sv. Roka in sv. Florijana na meščanski hiši na Glavnem trgu

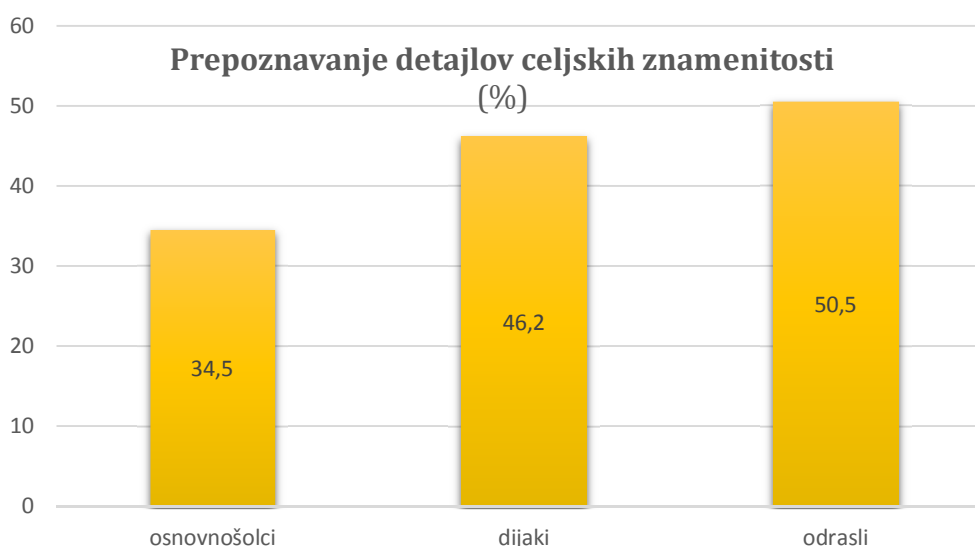
Poznavanje: sv. Rok – zaščitnik pred boleznimi, sv. Florijan – zaščitnik pred požari, požar 1798 upepeli Celje, epidemije, poplave, meščanske hiše bogatih meščanov z notranjimi dvorišči, boj z nehigieno, nekdanji Tomšičev trg ...

Prepoznavanje detajlov celjskih znamenitosti

(št., N=67)

znamenitost	OŠ (33)	dijaki (16)	odrasli (18)	∑ vsi (67)
1	3	4	7	14
2	3	4	4	11
3	2	5	6	13
4	9	3	5	17
5	14	4	9	27
6	3	1	3	7
7	20	14	14	55
8	10	13	14	45
9	29	15	17	61
10	21	11	12	54
povprečje	11,4	7,4	9,1	30,4

(Tabela 1, vir: Anketiranje, 2017)

(Graf 1, vir: Anketiranje, 2017)

Od 67 anketirancev je detajle pravilno prepoznalo 30 (44 %) oseb – dobra polovica (50,5 %) odraslih, slaba polovica (46 %) dijakov in dobra tretjina (35 %) osnovnošolcev. Največ znamenitosti so mladi prepoznali, ker »hodimo večkrat tam mimo.« Anketirani so največkrat prepoznali detajle s Plečnikove zgradbe (61), Celjskega doma (55), meščanskih zgradb na Glavnem trgu (54) in Narodnega doma (45), najmanj pa so prepoznali detajle na fasadi Knežjega dvora (7), "zmaje" na Stari grofiji in vhod na železniško postajo (13). Dokazali sva, da je manj kot polovica anketiranih prepoznala detajle celjskih znamenitosti in da prepoznavni detajli marsikdaj vsebinsko opredeljujejo celoto.

b) POZNAVANJE CELJSKIH ZNAMENITOSTI

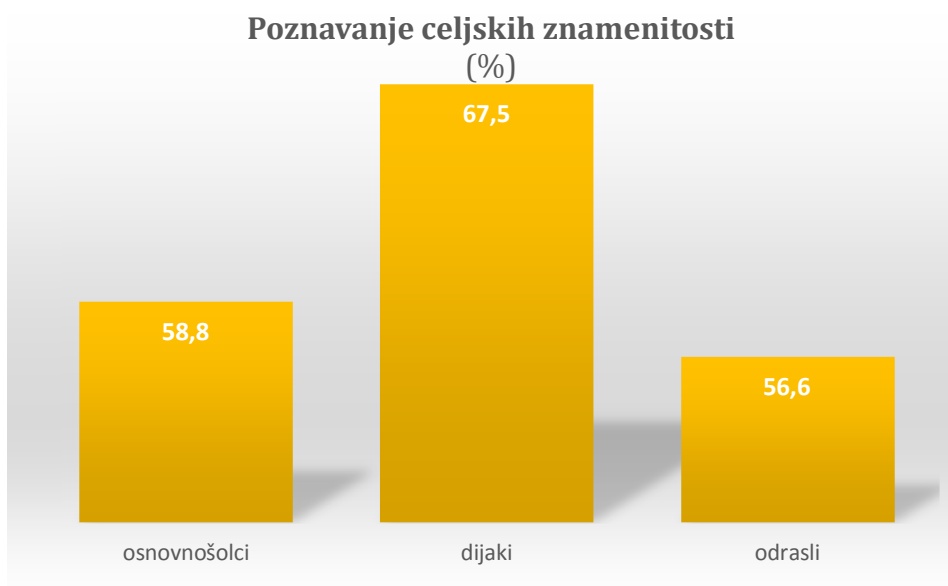
Ko so (ali niso) anketirani posamezni detalj prepoznali in ga locirali, sva znamenitost imenovali ter opisali njeno nahajališča. Poznavanje celjskih znamenitosti sva ugotavljali z odprtim intervjujem tako, da so anketirani predstavili katerokoli značilnost (zgodovinsko, kulturno, umetniško, tehnično idr.) ali posebnost posamezne znamenitosti.

Poznavanje celjskih znamenitosti

(št., N=67)

znamenitost	OŠ (33)	dijaki (16)	odrasli (18)	∑ vsi (67)
1	5	2	5	12
2	28	15	17	60
3	2	2	3	7
4	17	14	7	38
5	31	15	15	61
6	33	16	14	63
7	11	7	6	24
8	33	16	18	67
9	10	9	11	30
10	23	12	6	41
povprečje	19,3	10,8	10,2	40,3

(Tabela 2, vir: Anketiranje, 2017)

(Graf 2, vir: Anketiranje, 2017)

Anketirani so največkrat predstavili značilnost Narodnega doma (67), Knežjega dvorca (63), mestnega obzidja (61) in Stare grofije (60), najmanj pa poznajo dejstva o železniški postaji in

železniški povezavi z Dunajem in Trstom ter pomenu (7), Marijini cerkvi (12), Celjskemu domu (24) in Plečnikovi zgradbi (30). O znamenitostih poznajo predvsem aktualne značilnosti in namembnosti (v Narodnem domu se nahaja MOC, v Plečnikovi zgradbi kino Metropol). Predvsem mladi veliko vedo o znamenitostih Celja iz šole (v Knežjem dvoru so obiskali razstavo Mesto pod mestom, v Stari grofiji zbirko Alme Karlin in si ogledali Celjski strop, Gledališki stolp je bila mučilnica in del mestnega obzidja, od obzidja najbolj poznajo Vodni stolp, mestna vrata ipd.).

Predvidevali sva, da bo približno polovica anketiranih poznala značilnosti posameznih predstavljenih znamenitosti in da bodo šolajoči učenci in dijaki pokazali več znanja kot odrasli prebivalci. Z veseljem sva ugotovili, da več kot polovica (59 % osnovnošolcev, 68 % srednješolcev in 57 % odraslih, skupaj 60 %) anketiranih pozna predstavljene znamenitosti in da prednjačijo šolajoči.

c) VIR INFORMACIJ

Da sva na koncu poglavja lažje poiskali konkretne predloge za izboljšanje, sva proučili tudi, od kod anketirani pridobivajo znanja o celjskih znamenitostih.

Viri informacij po starosti
(možnih več odgovorov, N=269)

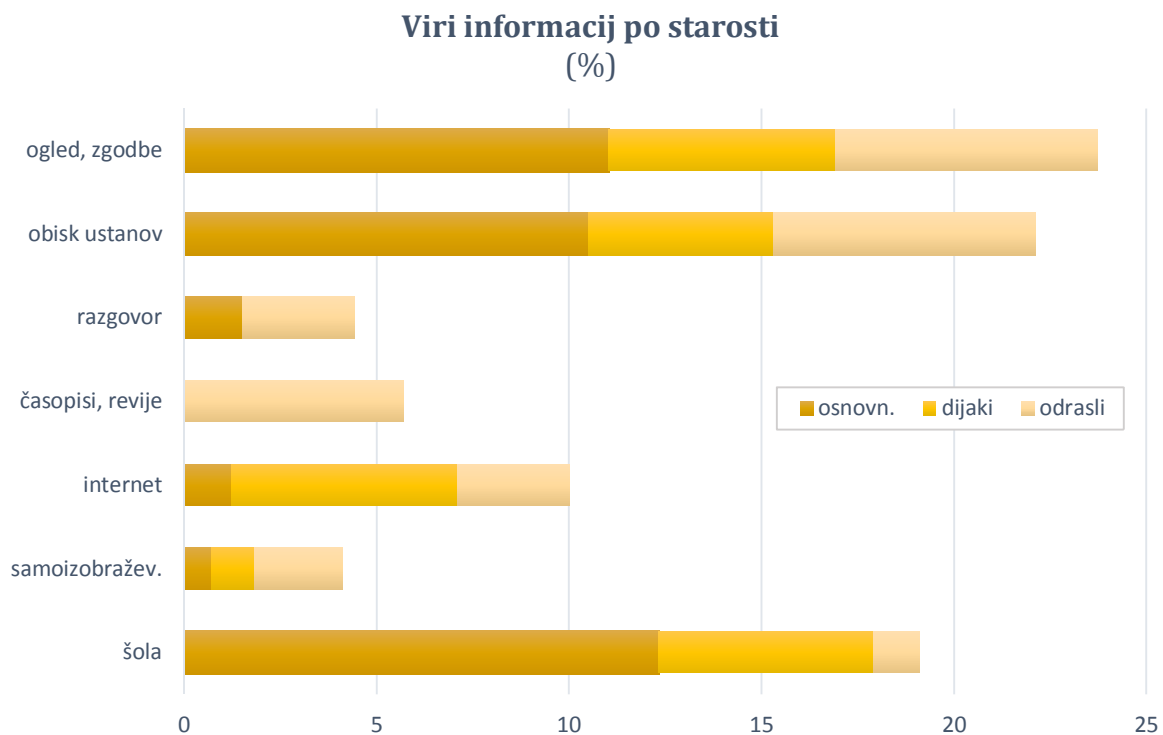
	OŠ (33)	dijaki (16)	mladina (49)	odrasli (18)	skupaj (67)
šola	33	15	48	3	51
samoizobražev.	2	3	5	6	11
internet	33	16	49	8	57
časopisi, revije	0	0	0	15	15
razgovor	4	0	4	8	12
obisk ustanov	28	13	41	18	59
ogled, zgodbe	30	16	46	18	64
Σ	130	63	193	76	269

(Tabela 3, vir: Anketiranje, 2017)

Več odraslih se samoizobražuje, ker o določeni znamenitosti preberejo v medijih ali jih nanje opozorijo prijatelji. Posledično tudi več odraslih v lastnem interesu obiskuje muzeje, galerije ali se udeležuje strokovnih vodenj po Celju. Mlajše večinoma "pahnejo" v poznavanje dediščine mesta šolski izobraževalni programi ...

Predvidevali sva, da mladi največ informacij pridobijo v šoli in na internetu, starejši pa v medijih in s samoizobraževanjem, kar sva v raziskavi potrdili. Skoraj vsi mladi (48 od skupno 49) so prepoznali znamenitosti s pomočjo šolskih programov in izobraževanja.

Samoizobražuje se 11 starejših (od 18) in samo 6 mladih (od 49). Vsi mladi in samo slaba polovica odraslih pridobijo informacije in dodatna znanja s pomočjo sodobnih tehnologij. Večina odraslih (in nihče med mladimi) je informacije pridobilo iz dnevnega časopisja in revij. Večina je informacije pridobila tudi z obiskom različnih kulturnih ustanov (41 mladih in vsi odrasli anketiranci), ogledov, turističnih vodenj ipd. Najbolj (46 mladih in vsi odrasli anketiranci) so si zapomnili tiste ogled, ki so bili popestreni z zgodbami, anekdotami, legendami ali drugimi zanimivostmi.

(Graf 3, vir: Anketiranje, 2017)

Treba je celostno urediti predstavljanje znamenitosti – internetne vsebine in interaktivnost so bolj zanimive za mlajše, strokovna vodenja in tiskani mediji za odrasle. Vsi si lažje zapomnijo (ne glede na medij) zanimivo opisane zgodbe, legende, dogodke, kot znamenitost samo. Znamenitost potrebuje torej vsebino. Pri tem ni pomembno, ali izhajamo iz celote znamenitosti ali iz detajlov.

3.2.2 Predstavljanje celjskih znamenitosti

d) ARHITEKTURNI DETAJLI V PROMOCIJSKI LITERATURI

Ker je reklama eden ključnih elementov prepoznavnosti, sva raziskali, koliko so v priročnih turističnih vodnikih zastopani arhitekturni detajli. Odločili sva se za preprosto metodo – prešteli sva vse fotografije in izračunali delež tistih, na katerih so znamenitosti predstavljene s prepoznavnimi detajli. Uporabili sva tri turistične vodnike in dve monografiji o Celju:

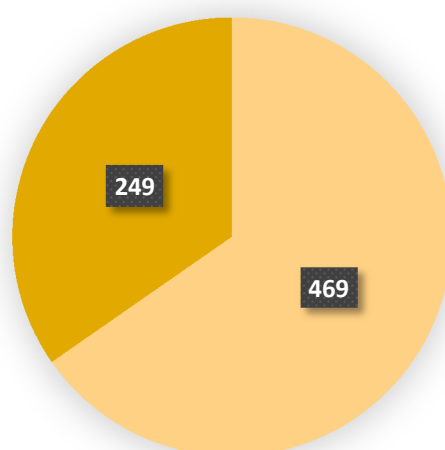
1. Cvirn, J., Rihter, A. in Videc, R. (1994). Celje. Vodnik. Guide. Nazarje: EPSI.
2. Cvirn, J., Goropevšek, B., Krempuš, R. et. al. (2007). Celje - vodnik. Nazarje: Argos.
3. Celje (2014). Turistični vodnik, brošura. Celje: Zavod Celeia Celje.
4. Cvirn, J. (1999). Celje. Nazarje: Epsi.
5. Žerič, D. (2011). Celeia, Cilli, Celje. Celje: PMC.

Detajl kot motiv v promocijski literaturi o Celju

Naslov, leto izdaje	foto-vse	foto-detajli	detajl kot motiv (%)
Celje, 1994	41	13	32
Celje, 2007	208	86	41
Celje, 2014	122	27	22
Celje, 1999	175	47	27
Celeia, Cilli, Celje, 2011	172	76	44
skupaj Σ	718	249	34,6

(Tabela 4, vir: monografije Celja in turistični vodniki)

Delež detajlov izmed vseh fotografij

(Graf 4, vir: monografije Celja in turistični vodniki)

V pregledanem gradivu sva skupaj našteji 718 fotografij. Detajl kot motiv je v turistični literaturi uporabljen v dobri tretjini (34,6 %) primerov. Poiskali pa sva še več možnosti za njegovo uporabo.

e) MNENJE CELJANOV O PREDSTAVITVI MESTNIH ZNAMENITOSTI

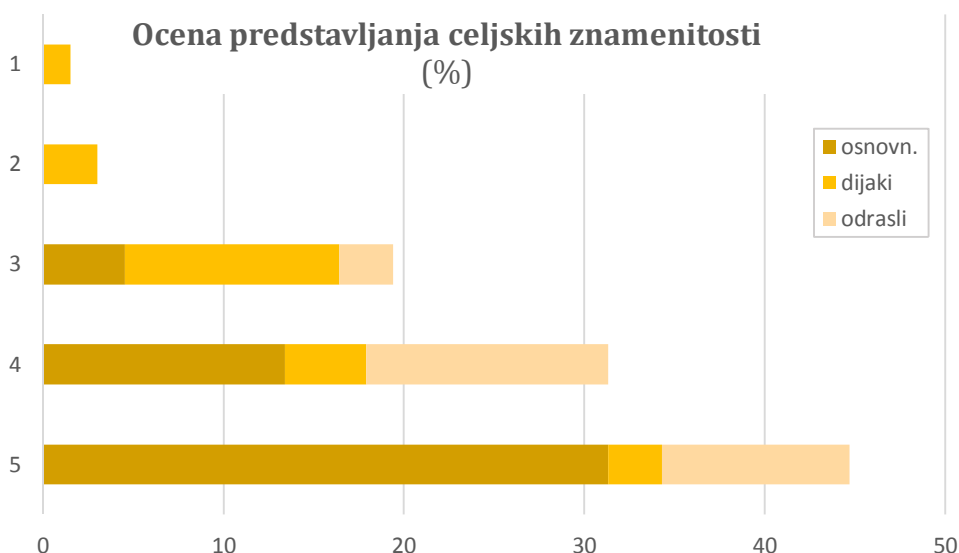
Pozanimali sva se tudi, kaj menijo anketirani Celjani o predstavitvi celjskih znamenitosti in kaj bi spremenili. Anketirani so ocenjevali predstavitve znamenitosti s šolskimi ocenami od 1 (nezadostno) do 5 (najboljše).

Ocena predstavljanja celjskih znamenitosti

(št., N=67)

	osnovn. (33)	dijaki (16)	odrasli (18)	Σ vsi (67)
5	21	2	7	30
4	9	3	9	21
3	3	8	2	13
2	0	2	0	2
1	0	1	0	1

(Tabela 5, vir: Anketiranje, 2017)

(Graf 5, vir: Anketiranje, 2017)

Tri četrtine vprašanih je predstavljanje celjskih znamenitosti ocenila z odlično (45 %) ali prav dobro (31 %) oceno. Najvišjo oceno (31 % vseh) so problemu namenili osnovnošolci in odrasli (10,4 %). Le manjšina (4,5 % vseh) je predstavitev ocenila z nezadostno ali zadostno oceno. Vsi so bili dijaki, ki pa so kasneje podali tudi največ konkretnih predlogov za izboljšanje stanja.

f) PREDLOGI CELJANOV ZA IZBOLJŠANJE PREPOZNAVNOSTI CELJSKIH ZNAMENITOSTI

Anketirani (10 osnovnošolcev, 13 dijakov in 4 odrasli) so v odprtem intervjuju podali konkretne predloge za večjo prepoznavnost celjskih znamenitosti. Srednješolci so predlagali največ konkretnih izboljšav. Osnovnošolci so v predlogih izkazali najmanjšo samostojnost, večina odraslih pa ne bi nič spreminjala.

Zanimivi predlogi za izboljšanje stanja (število predlogov):

- Več zanimivih zgodb, legend in anekdot o znamenitostih. (5)
- Žive predstavitve ob znamenitostih (vojaki, bitke, tipična oblačila, hrana, glasba). (4)
- Dramatizacija pomembnejših anekdot. (4)
- Vključiti več strokovnih šol pri opremljanju znamenitosti s specifično opremo (gradbeniki, aranžerji, turistična šola, fotografske delavnice, umetniška gimnazija idr.) na terenu ali izdelovanje prepoznavnih spominkov, razglednic ipd. (4)
- Več interaktivnih predstavitev in tistih za mobilne aplikacije. (3)
- Urediti možnost spoznavanja znamenitosti tudi za osebe s posebnimi potrebami² (zvočne aplikacije za naglušne, taktilne za slabovidne ipd.) (3)
- Več vabljivejših predstavitev na terenu (tako vodičev kot informativnih tabel). (2)
- Več učiteljevega predavanja ob znamenitostih. (1)
- Več samostojnega praktičnega dela na terenu. (1)

² Osebe s posebnimi potrebami so tiste osebe, ki odstopajo od pričakovanih značilnosti in zmožnosti, definiranih v določenem okolju, in potrebujejo dodatno pozornost in skrb (slepi in slabovidni, gibalno ali slušno ovirani, osebe z govornimi in jezikovnimi motnjami, nadarjeni) (Vir: Prosta enciklopedija Wikipedia)

3.2.3 Ugotovitve

- a) **Prepoznavanje detajlov:** Dokazali sva, da je manj kot polovica (44 %) anketiranih prepoznala detajle celjskih znamenitosti. Meniva, da so izraznosti posameznih detajlov premalo izkoriščene.
- b) **Poznavanje mestnih znamenitosti:** Z veseljem sva ugotovili, da več kot polovica (60 %) anketiranih pozna predstavljene znamenitosti in da prednjačijo šolajoči se sodelujoči. Dokazali sva, da so detajli pomembni izrazni in prepoznavni arhitekturni elementi.
- c) **Viri informacij:** Potrdili sva najina predvidevanja, da mladi največ informacij pridobijo v šoli in na internetu, starejši pa v medijih in s samoizobraževanjem. Ugotavljava, da je za poznavanje celjskih znamenitosti treba zagotoviti zanimive predstavitve v vseh vrstah medijev (mobilne aplikacije, dnevno časopisje, šolska gradiva, televizija, table z opisi).
- d) **Arhitekturni detajli v promocijski literaturi:** Detajl kot motiv je v turistični literaturi uporabljen v dobri tretjini (34,6 %) primerov. Sicer ne moreva oceniti, ali je to preveč ali premalo. Vsekakor pa imajo detajli veliko uporabno vrednost, ki je velikokrat neizkoriščena.
- e) **Mnenje Celjanov o predstavitvi mestnih znamenitosti:** Dokazali sva tudi najina predvidevanja, da je večina znamenitosti v Celju ustrezno predstavljenih. Tri četrtine vprašanih je predstavljanje celjskih znamenitosti ocenila z odlično (45 %) ali prav dobro (31 %) oceno. Pri tem ni pomembno, ali izhajamo iz celote znamenitosti ali iz detajlov. Najbolj zanimivi predlogi so bili:
- več vključevanja strokovnih šol (poenoten dizajn informativnih panojev, tehnične rešitve, hortikulturene ureditve, živa zgodovina, dramatizacija, gradiva za pametne telefone, internetna spletišča idr.),
 - zagotoviti dostopnost za osebe s posebnimi potrebami (taktilne vsebine za slabovidne, gluhe, gibalno ovirane, nadarjene),
 - znamenitost potrebuje vsebino (širši okvir, v katerem so znamenitost ali njeni detajli asociacije). S tem ne obremenjujemo spomina z dejstvi o znamenitosti, ampak je ključni detajl asociacija, s pomočjo katere iz spomina prikličemo že poznane informacije).
- f) **Predlogi za izboljšanje prepoznavnosti:** Evidentirali sva 27 uporabnih predlogov za izboljšanje prepoznavnosti celjskih znamenitosti.

Ugotavljava, da je za predstavljanje celjskih znamenitosti potrebno celostno skrbeti – tako

- po vsebini (kakovost, prepoznavnost, vabljev opis znamenitosti, dogodki in osebe, zgodbe, vezane na znamenitost), kot
- po virih informiranja (internet, tiskani mediji, strokovna literatura in strokovna vodenja, muzeji),
- dostopnosti (odpiralni čas, urejenost za ljudi s posebnimi potrebami) in
- urejenosti (čistoča, urejenost okolice, zaraščenost, uporabnost, vzdrževanje, restavriranje ...).

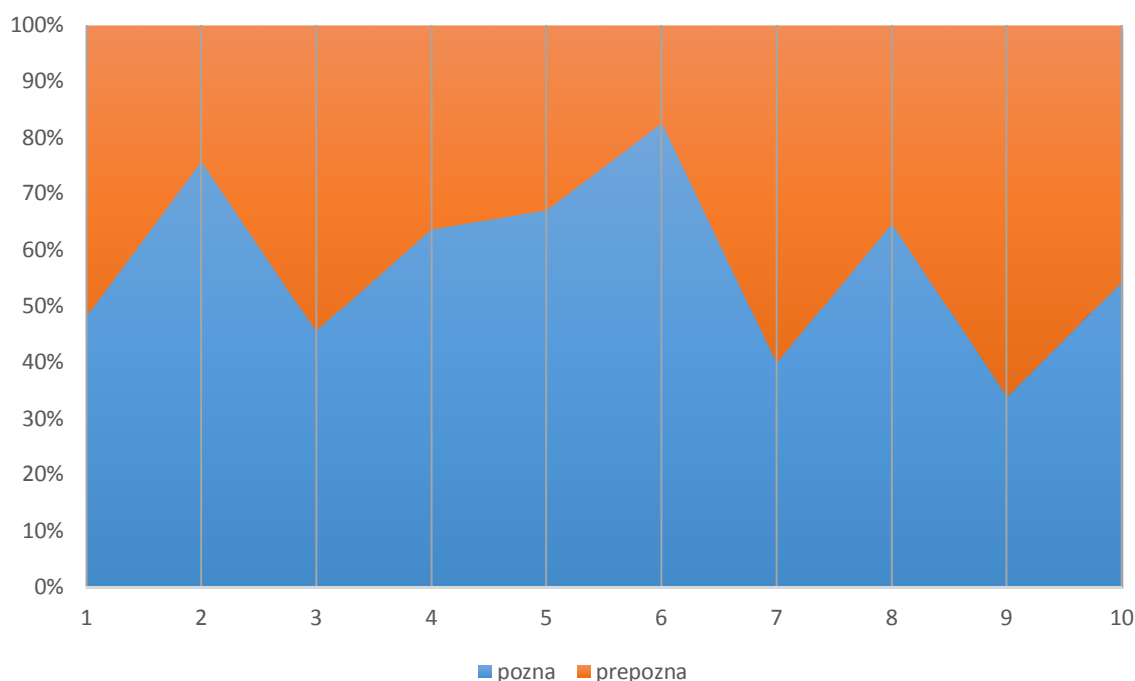
3.3 ARHITEKTURNI DETAJLI IN NJIHOV POMEN

3.3.1 Izraznost arhitekturnih detajlov

Arhitekturni detajli so največkrat

- poudarek celote (balustrade na balkonih Plečnikove Ljudske zgradbe, baročna zvonika na cerkvi sv. Jožefa, korintski kapiteli stebrov v antičnem Heraklejevem templju, tipična okna, portali in vrata, predmeti prenovljene ulične opreme ipd.).
- Velikokrat pa so detajli sami nosilci in "biseri" vsebine in asociacij (izveski in kiparsko spominsko okrasje, medaljonske označbe z navedenimi začetnicami lastnikov ali letnice postavitve, okrasje na pokopaliških spomenikih, arhitekturni grbi, levi, liki božanstev – Eskulap: rimski bog zdravilstva, Merkur: rimski bog trgovine in blagovnega prometa, emblemi, kipi in spominske plošče: sv. Florijan gasi ogenj, sv. Jurij ubije zmaja, sv. Jožef je bil tesar, kiparsko okrasje v obliki predmetov, izvirne arhitekturne rešitve: Celjski biseri, Zvezda, okrasje nagrobnikov, izklesani izreki na portalih ali pročeljih, talne označbe rimskih cest ali srednjeveškega obzidja).

Izraznost detajlov

(Graf 6, vir: Anketiranje, 2017)

Izraznost detajlov sva preprosto predstavili z razmerjem med poznavanjem posamezne znamenitosti in prepoznavanjem detajla. Detajli so pomembni izrazni in prepoznavni arhitekturni elementi. Prepoznavni detajli vsebinsko opredeljujejo celoto (asociacije), marsikateri pa so sami nosilci vsebine.

Arhitekturni detajli so del celote ali pa nosilci informacij. Največja vrednost nekaterih detajlov je v njihovih asociacijah. Obiskovalci si lažje in več zapomnijo, če vsebino povežemo z okoliščinami nastanka, z dogodki, osebami, zgodbami, sodobnostjo. S tem detajli postanejo nosilci vsebine in jim dodamo vrednost. Arhitekturni detajli so primerni za induktivno (iz posameznega na splošno) spoznavanje celjske dediščine, na primer:

DETAJLI, ZNAMENITOST	VSEBINA, ASOCIACIJE
8 marmornih stebrov pred vhodom v MNZC	magistrat, MNZC, Hermanov brlog
arhitekturni "motivi" v parku (detajli)	park, turistični razvoj Celja, šport v mestu
arhitekturni elementi	matematični/umetnostni sprehod po mestu
celjska Zvezda	simbolično središče mesta, arhitekt. rešitve
celjski grb	knezi Celjski
celjski strop	Stara grofija, renesančno slikarstvo
dvoglavi Habsburški orel v Savinjski ulici	izumrtje Celjskih in habsburška nadoblast
izlagalnica (projekt Odprti depoji) ³	različna tematika celjske dediščine
izveski, medaljoni	dizajn, dejavnost meščanov nekoč in danes
kamnite talne označbe	mestno obzidje, srednjeveško Celje
kapucinske stopnice	kapuci, meniški redovi, cerkev sv. Cecilije
kip Flosarja ob Savinji ali detajl	splavarjenje na Savinji, kiparske tehnike
Knežji dvor (detajli)	knezi, obzidje, dvor, renesansa v Celju
Komedija in Tragedija na zgradbi SLG Celje	razvoj celjskega gledališča
konzole - človeške figure nad Metropolom	Plečnik in celjski arhitekti, Art kino Metropol
Korpnikovi Celjski biseri	sodobna arhitektura, turistični razvoj Celja
medaljon Higie in Eskulapa	lekarništvo in razvoj zdravilstva/zdravstva
miljniki v lapidariju ob Savinji	prometni položaj rimske Celeie
Narodni dom, Celjski dom (detajli)	boj med celjskimi Slovenci in Nemci
obrambni stolp (Vodni, Gledališki - detajli)	mestno obzidje, srednjeveško Celje
označbe rimskih cest	Rimljani in rimska Celeia
plošča z roko na Vodnem stolpu	poplave v mestu, naravne katastrofe
Purgova Fontana v belem (detajli)	osamosvojitve Slovenije
puščica za "vbogajme" na Špitalski kapeli	mestni špital, mestna revščina
rozeta nad portalom v Marijini cerkvi	minoritski samostan, požar, cerkev, dizajn
Savinškov kip Vojna in mir (detajli)	pacifizem, II. svetovna vojna v Celju
spominska plošča na Zidu zasramovanja	II. svetovna vojna v Celju, okupacija
spominska plošča slovenske gimnazije	razvoj šolstva, celjski Slovenci in Nemci
spominska plošča narodne čitalnice	kulturno delovanje Slovencev v mestu
sv. Florijan (kip, imena)	požari v srednjeveškem mestu
sv. Rok (kip, slike, motivi)	epidemije, kuga
zgradba Razvojnega centra (detajli)	gradbena zgodovina, sodobna arhitektura
zmaji - zaključek žleba na Stari grofiji	dizajn, celjski strop, Pokrajinski muzej
železniška postaja (detajli)	Južna železnica, gospodarski razvoj, tehnika

³ "Ideja projekta Odprti depoji, ki jo je podal Muzej novejšje zgodovine Celje in jo je podprl Mestni marketing Mestne občine Celje, je, da stopamo iz muzejske stavbe med prebivalce Celja in v praznih izložbah oziroma prostorih razstavljamo ohranjene muzejske zbirke. S tem prispevamo k razvoju celjskega mestnega jedra, širimo védenje o kulturni dediščini ter omogočamo dostopnost, mobilnost in interpretativnost muzejskega gradiva" (Vir: MNZC, dostopno na medmrežju, <http://www.muzej-nz-ce.si/aktualno/odprt-prvi-odprti-depo-v-mestu.html>).

Uporabno vrednost detajlov lahko izkoristimo na številnih področjih.

3.3.2 Šolsko izobraževanje

Okoli detajlov se velikokrat lahko napletejo številne anekdote, zgodbe⁴, legende in so kot takšni idealni, da znamenitosti oživimo z vsebino. Danes je smiselno vsebine podkrepiti z multivizijo, interaktivnimi predstavitvami, mobilnimi aplikacijami. Mladi obiskovalci morajo biti aktivni. Zadolžitve naj jim bodo izziv: križanke, uganke, delavnice, mestni detektivi, živa zgodovina na posameznih lokacijah. Izdelati bi morali več tematskih učnih poti (npr. matematični potep po Celju, pot po ulicah literatov, pot po detajlih srednjeveškega mesta, urbanistična pot po mestu, pot starih pročelij, pot vrat, kljuk in arhitekturnega okrasja, pot živalskih motivov ipd.).

3.3.3 Reklama in dizajn

V poplavo vsiljenih reklamnih sporočil bi morali vnesti več motivov iz domačega okolja, ki se nevede ugnezdijo v podzavest in predstavljajo bisere Celja (emblemi, logotipi, vabila na prireditve, plakati, oglaševanje idr.). V to področje sodi tudi izdelava prepoznavnih in izvirnih celjskih spominkov, ki vključujejo tudi arhitekturne detajle (kiparsko okrasje, izveske, embleme, arhitekturne ustvarjalne rešitve, ki vključujejo dediščino ...). "Kulturno dediščino je potrebno ovrednotiti. Vrednost pa je določena z njeno specifičnostjo, unikatnostjo, prepoznavnostjo. Posploševanje in neupoštevanje drugačnosti vodijo v razvrednotenje in kič" (Šturm, 2010, str. 7).

3.3.4 Turizem

"Dediščina igra eno od ključnih vlog v turizmu in je pomembna sooblikovalka turistične ponudbe. Kulturna dediščina daje turistični ponudbi identiteto" (Šturm, 2010, str. 7). "Da določena znamenitost postane tudi turistična znamenitost mora pripovedovati zgodbo, oživiti znamenitost, omogočiti udeležbo pri doživetju, narediti doživetje pomembno za turista in se osredotočiti na kakovost in avtentičnost" (Šturm, 2010, str. 19). Na tem področju lahko pri detajlih bolje izkoristimo njihovo vsebino - prepoznavnost, unikatnost in izraznost.

3.3.5 Urbanizem

"Mesto je naša kolektivna umetnost ..." (Rihtar, 1996, str. 99). "Poleg uporabnosti in vseh "tehničnih" elementov gradnje in ureditve mestnega prostora se vedno večji poudarek

⁴ Posamezne celjske legende in zgodbe so navedene v prilogah

namenja psihičnim dejavnikom in zadovoljstvu bivanja. Izmed nepogrešljivih elementov sta estetski in okoljski vidik, katerih pa ni brez likovnih kvalitet, ki skupaj tvorijo kakovost in prijaznost življenjskega prostora ... ekonomiji in tehniki mora vedno slediti likovna kvaliteta" (Rihtar, 1996, str. 23). Pri načrtovanju mestnega prostora moramo upoštevati, da dajejo detajli prostoru

- živost (izraznost, aktualnost, pestrost),
- unikatnost (vsebino, posebnost, prepoznavnost),
- likovnost (okrasnost, skladnost, poudarnost) in
- domačnost (urejenost zelenih površin, trgi, uporabnost ulične opreme, prijetnost).

4 ZAKLJUČEK

V Strategiji razvoja starega mestnega jedra Celja, ki jo je Mestni svet sprejel februarja 2015, navajajo, da bo "staro mestno jedro Celja leta 2020 živahen in udoben, raznolik, kreativen in samozavesten ter v kakovost usmerjen življenjski prostor ... ter da bo na področju urbanega razvoja postal udobna dnevna soba vseh prebivalcev Celja, na področju kulture pa zgodovinski dragulj regije Alpe-Jadran."

"Kakovostna urbana arhitekturna podoba je podlaga za prijetno delovno, bivalno in rekreacijsko okolje" (Pogačnik, 1999, str. 24). Arhitekturni elementi se danes razširjajo na vsa področja urbanega življenja, dela, prostega časa, komunikacije in dediščine. Posameznim objektom ali delom mesta dajejo prepoznavnost, originalnost in domačnost (Pogačnik, 1999).

V raziskavi sva poudarili vsebino arhitekturnih detajlov in pomen, ki ga imajo v okviru celote. Dokazali sva, da manj kot polovica (44 %) anketiranih prepozna detajle celjskih znamenitosti in da kljub temu marsikateri detajli vsebinsko opredeljujejo celoto. Ugotovili sva, da več kot polovica (60 %) anketiranih zna okvirno opisati predstavljene celjske znamenitosti. Dokazali sva, da so detajli pomembni izrazni in prepoznavni arhitekturni elementi. Mladi največ informacij pridobijo v šoli in na internetu, starejši pa v medijih in s samoizobraževanjem. Večina vprašanih (76 %) je predstavljanje celjskih znamenitosti ocenila z odlično ali prav dobro oceno. Pri predstavitvah dediščine anketirani pogrešajo več zanimivih zgodb ali anekdot, več živih predstavitev zgodovine, intenzivnejše vključevanje strokovnih šol s strokovnimi aktivnostmi, več interaktivnih predstavitev in aplikacij za pametne telefone, prilagojene predstavitve za osebe s posebnimi potrebami idr.

Dediščino je treba obravnavati celostno. Zagotavljati moramo

- različne in sodobne vire informacij,
- kakovostne in privlačne vsebine,
- skrbeti za dostopnost ter
- urejenost znamenitosti.

Posamezne znamenitosti potrebujejo vsebino. Nekateri arhitekturni detajli so bogati nosilci vsebine in imajo veliko vrednost, ki jo lahko izkoristimo na področju

- izobraževanja (posebne učne poti, živa zgodovina, domoznanstvo),
- turizma (kulturna dediščina daje turistični ponudbi identiteto),
- urbanizma ("ekonomiji in tehniki mora vedno slediti likovna kakovost", ulična oprema) in
- oblikovanja (spominki, reklamiranje, plakati, logotipi).

Vse naštetu bi bilo vredno posebej raziskati.

Viri in literatura

1. Bonča, J. (2008). Osnove likovne teorije. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.
2. Celje (2007). Turistični vodnik. Nazarje: Argos.
3. Celje: KZDC - Kulturno zgodovinska in umetnostna dediščina. Spletišče IV. osnovne šole Celje. Dostopno na <http://www.facka.si/gradiva/zgo/KZDC/index.html>, januar 2016.
4. Celje. Spletišče TIC - Turistično-informacijskega središča Celje. Dostopno na Medmrežju <http://www.celje.si/sl/miti-legende>, dne 17.1.2017.
5. Cigale, D. (2013). Je pomembnejši detajl ali celota? Dostopno na Medmrežju na <http://www.ambientdizajn.si/intervju/je-pomembnejši-detajl-ali-celota>, 2016.
6. Cvirn, J. in Šepetavc, A. (2000). Celje: knežje mesto. Vodič. Celje: Mestna občina Celje.
7. Filipič, P., et. al. (2013). Igriva arhitektura. Dostopno na Medmrežju spletišče na <http://igrivarhitektura.org/prirocnik-2/>, dne 12.12.2016.
8. Golob, N. (2010). Umetnostna zgodovina: učbenik za umetnostno zgodovino v gimnazijskem izobraževanju. Ljubljana: DZS.
9. Goropevšek, B. (2001). Stoletje v Celju. Celje: FitMedia.
10. Hribernik, Š. in Ninič, M. (2008). Ulična oprema Celja. Raziskovalna naloga. Dostopno na Medmrežju http://www.kamra.si/images/mmelementi/dokumenti/2328_4200804929_14275637.pdf, dne 12. 01. 2017.
11. Kalčič, I. (2015). Detajli v arhitekturni kompoziciji. Skripta - povzetki predavanj. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.
12. Ocvirk, Š. in Dobrinič, L. (2008). Okamenela favna: živalski liki v kiparskem okrasju Celja. Raziskovalna naloga. Celje: Mladi za Celje.
13. Orožen, J. (1957). Posestna in gradbena zgodovina Celja. Celje: LO Občine Celje.
14. Orožen, J. (1980). Oris sodobne zgodovine Celja in okolice. Celje: KSOC.
15. Pogačnik, A. (1999). Pomembna je tudi podoba mesta. V Mesta in urbanizacija, str. 22-26. Ljubljana: SVO RS.
16. Rihtar, F. (1993). Prostor mesta - učbenik. Ljubljana: Šola za arhitekturo.
17. Slovar slovenskega knjižnega jezika (2001). E-izdaja, Amebis. Ljubljana: SAZU in DZS.
18. Stopar, A. (1996). Kiparstvo in kiparski okras celjskih ulic in trgov. Celje: TD.
19. Stopar, I. (1986). Celje. Motovun: Motovun.
20. Šturm, P. (2010). Turistične znamenitosti: povezave med zaznano vrednostjo, zadovoljstvom in priporočanjem obiska. Koper: DAAR.
21. Tacol, T. (2016). Likovno izražanje: učbenik za 9. r. osnovne šole. Ljubljana: Debora.
22. Zakon o varstvu kulturne dediščine, 2008. Dostopno na Medmrežju <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4144>, dne 22.2.2017.
23. Završnik, M. (2005). Celjska arhitekturna scena. V Celje: 1999-2005: pregled arhitekturno urbanističnih natečajev in delavnic, str. 12-15. Ljubljana: Fakulteta za arhitekturo.
24. Zupan, G. (2000). Ulično pohoštvo. Ljubljana: DZS.
25. Žerič, D. (2011). Celeia, Cilli, Celje. Celje: PMC.

Priloge

Zgodbe, legende in anekdote

1. V smrt zaradi načel

"Svetnik Maksimilijan Celjski (230–284) – Maksimilijan je po smrti staršev razdal revežem premoženje in odšel iz Celja v Rim, kjer je postal duhovnik in škof. Po nalogu papeža Siksta II. se je vrnil nazaj v Norik oznanjat Kristusov nauk. Rimski sodnik Euladius ga je pozval, naj preneha širiti takrat še nedovoljeno krščansko vero. Maksimilijan je kljub grožnjam ostal zvest krščanstvu. Zaradi tega ga je dal leta 283 sodnik obglaviti. Truplo so skrivoma pokopali ob tedanjem mestnem obzidju, kjer je sedaj rimskokatoliška cerkev svetega Maksimilijana. Pozneje so ga prenesli na Salzburško, danes pa naj bi počivali njegovi posmrtni ostanki v Passau v velikem oltarju stolne cerkve." (Celje - KZDC. Dostopno na Medmrežju http://www.facka.si/gradiva/zgo/KZDC/a_celjani.html, jan 2017)

2. Friderik Celjski in Veronika Deseniška

Friderik se je zapletel v ljubezensko romanco z Veroniko Deseniško. Med afero je umrla Elizabeta Frankopanska. Poroka z Veroniko Deseniško je bila sporna, ker je bila nižjega plemiškega rodu. Razvila so se velika nasprotja med Hermanom II. in njegovim sinom, saj je bila čast celjske dinastije s Friderikovimi dejanji omadeževana. Herman je Friderika leta 1425 celo zaprl v stolp na Starem gradu in v gradu Ojstrica (blizu Vranskega), Veroniko pa je dal utopiti v kadi. (Celje - KZDC. Dostopno na Medmrežju http://www.facka.si/gradiva/zgo/KZDC/a_celjani.html, jan 2017)

3. "Zgodi se moja volja!"

"Gospodje Žovneški iz Savinjske doline so leta 1322 nasledili posesti izumrlih vovbrških grofov. Leta 1341 je nemški cesar Ludvik Bavarski Žovneške povzdignil v grofovski stan. Ambiciozna in uspešna rodbina Celjskih grofov si je s spretno politiko in preračunljivimi ženitvami nenehno večala bogastvo, vpliv in oblast. Svoje hčere so poročali s potomci pomembnih vladarskih rodbin v Srednji Evropi in na Balkanu – bosanskimi Kotromanići, poljskimi Piasti in Jagelonci ter srbskimi Brankovići. Najbolj razvpito, obrekovano in istočasno občudovano plemkinjo svojega časa Barbaro Celjsko je oče Herman II. omožil z nemškim cesarjem ter ogrskim in češkim kraljem Sigismundom Luksemburškim, ko ji je bilo 11 let. Vzpon Celjskih je

bil mogočen in neponovljiv. Pridobili so si naslov zagorskih knezov, hrvaških, slavonskih in dalmatinskih banov in ogrskih baronov. Novembra 1436 je cesar Sigismund Luksemburški grofom Celjskim podelil naslov državnih knezov Rimsko-nemškega cesarstva. V lasti so imeli okoli 200 gradov, ki so jih upravljali oskrbniki ter ogromne posesti v vsej Srednji Evropi. Viri navajajo, da so bili sposobni sestaviti vojsko, ki je štela do 25000 vojakov in do 2000 konjenikov. Ključno so vplivali na politiko in zgodovinske dogodke na tem območju. Celje ni bilo samo sestavni del Srednje Evrope, Celje je srednjeveško Srednjo Evropo tudi sooblikovalo." *(Celje - KZDC. Dostopno na Medmrežju http://www.facka.si/gradiva/zgo/KZDC/b_grofje_Celjski_dal.html, januar 2017)*

4. O podzemnih povezavah starega gradu

"Stari grad bi naj bil z "zunanjim svetom" povezan s štirimi podzemnimi hodniki. Prvi rov je vezal Stari grad z Bežigradom. Bil je tako visok, da je lahko jezdec v njem jahal, ne da bi se moral enkrat samkrat skloniti. Drugi rov je vodil v samo celjsko mesto, tretji rov je vodil v notranjost velikega in okroglega mestnega obzidnega stolpa (verjetno Vodnega stolpa). Četrty rov, ta je bil najmogočnejši, je segal pod Vipoto, hribom nad Savinjo ob poti, proti Laškemu, kjer je tudi stal grad." *(Celje, TIC, Miti in legende, dostopno na Medmrežju <http://www.celje.si/sl/content/legende-o-starem-gradu>, januar 2017)*

5. Kako je Friderik preživel ječo v stolpu

"Friderik II., sin mogočnega grofa Hermana II., je neke noči spraval s sveta svojo prvo in zakonito ženo Elizabeto Frankopanko in se proti očetovi volji na skrivaj poročil z Veroniko Deseniško. Zaradi tega je oče sina zaprl v glavni stolp, Veroniko pa dal utopiti. Legenda pravi, da je Friderika gotove smrti rešil neki zvesti oproda, ki je skopal podzemeljski dohod, skozi katerega je Frideriku prinašal hrano. V preteklem stoletju se je ta rov baje še dobro videl, širok pa je bil toliko, da je mogel skozenj splezati odrasel moški." *(Celje, TIC, Miti in legende, dostopno na Medmrežju <http://www.celje.si/sl/content/legende-o-starem-gradu>, januar 2017)*

6. Kako so se plemenitili Teharčani

"Celjski so imeli mnogo nezakonskih otrok, ki so jih dajali teharskim kmetom v vzrejo. Ker pa se jim je nekega lepega dne zdelo povsem neprimerno, da bi bili njihovi otroci navadni kmetje in ker tudi niso znali več ločiti, kateri izmed Teharčanov je njihov otrok in kateri ni, je eden izmed grofov kar vse Teharčane plemenitil. Teharčani danes sicer niso najbolj zadovoljni s to razlago. Sami zatrjujejo, da so dobili plemstvo zaradi zaslug in ne zaradi žensk. Sicer pa pri njih grofje po svojem moralnem življenju niso bili v najboljšem spominu. Še pred nekaj desetletji je bila za teharsko žensko težka psovka »grofovsko nečistota«. *(Celje, TIC, Miti in legende, dostopno na Medmrežju <http://www.celje.si/sl/content/legende-o-teharcanih>, januar 2017)*

7. Erika v rokah Alme Karlin

Alma Maksimilijana Karlin (1889–1950) – "Kot večji del tedanjega celjskega meščanstva je tudi Alma govorila in pisala v nemškem jeziku. Srednjo šolo je končala v Gradcu, od tam pa je odšla v London študirat jezike. Bila je vrhunska poliglotka; obvladala je angleški, francoski, španski, latinski, italijanski, norveški, danski, finski, ruski, perzijski, kitajski in japonski jezik. Leta 1914 se je umaknila na Švedsko in Norveško, ker je bila med vojno kot državljanka Avstro-Ogrske v Londonu nezaželenka. Leta 1918 se je vrnila v Celje, kjer je ustanovila šolo za tuje jezike in se odločila za potovanje okoli sveta. Iz prihrankov si je kupila svoj prvi pisalni stroj, slovito Eriko, in odšla na desetletno potovanje po svetu. Obiskala je J in S Ameriko, Daljni Vzhod, Tihomorske otoke, Avstralijo in Azijo. O svojem potovanju in doživetjih je pisala v različnih revijah in časopisih. Bila je etnografinja in zbirateljica. Večino predmetov, ki jih je nabrala na svojih potovanjih, je pošiljala domov. Leta 1928 se je vrnila v Celje. Do svoje smrti je živela v Celju v Pečovniku. Pokopana je na Svetini nad Štorami." (*Celje - KZDC. Dostopno na Medmrežju www.facka.si/gradiva/zgo/KZDC/a_celjani.html, jan 2017*)

8. Sofia Hess in Alfred Nobel

"Sofia je opazno zaznamovala življenje slovitega izumitelja Alfreda Nobela, ko je v sedemdesetih letih 19. stoletja nekaj časa živela v Celju. Kvartirno hišo, kjer je zdaj sedež Turističnega društva (TD) Celje, sta v 19. stoletju obiskovala Alfred Nobel in ravnatelj Cinkarne Albert Brunner. Nobel je zahajal k Sofiji, najstarejši hčeri družine Hess, Brunner pa je bil poročen s Sofijino sestro Amalijo. Brunner je Nobela pisno obveščal o različnih tehničnih novostih in ugodnih možnostih za investiranje." (*Celje, TIC, Miti in legende, dostopno na Medmrežju <http://www.celje.si/sl/content/alfred-nobel>, januar 2017*)

Slovar

ARHITEKTURNA KONZOLA - konstrukcijski element, na eni strani vpet v zid, na drugi strani pa prosto viseč, ki služi za pritrnitev in nošenje delov zgradbe (balkona, oboka, okrasnih figur)

ARKADA - zaporedje stebrov, ki jih povezujejo loki

AVENIJA: zelo široka velemestna cesta, ločena z zelenicami in drevoredi

BALKON - vrsta ploščadi, police iz zidu, ki jo podpirajo stebri ali konzole, in je zaprta z ograjo.

BALUSTER: okrogli ali oglati, leseni, kovinski ali kamniti stebriček, del ograje, pogosto močno zaobljen in profiliran

BRANIK: fasadna ovira, odbijač

BUSTA: poprsje, javni spomenik s poprsno podobo

CERKVENA LADJA - večji prostor v notranjosti cerkve

EDIKULA: okvir iz stebrov, preklad in slemen okoli portalov, oken

EMBLEM - likovno znamenje, ki simbolizira kako pripadnost, dejavnost, idejo

FASADA - zunanja, navadno čelna, arhitektonsko poudarjena stran zgradbe, pročelje

FONTANA: kiparsko okrašen vodnjak, lahko vodomet

HERMA: portretna glava ali doprski kip na stebrastem podstavku

IN SITU: v prvotni (naravni) legi

IZLAGALNICE: "omare" za izložbe (starinske)

KALDRMA: (iz gr. kalos dromos): lepa pot, tlakovana površina, tlakovana pot

KANTON: obcestni kamen, mejnik, običajno kamnit in s slikano ali klesano oznako

KAPITEL - ali tudi glavič, je arhitekturni element, sestavni del stebra, njegov zgornji zaključni del, ki je pogosto okrašen z rastlinskim ali figuralnim okrasjem

KIPARSKO OKRASJE delimo na arhitekturno plastiko, ki je del stavbe, na kateri se nahaja, in ima tudi arhitekturno funkcijo (stebri, portali, balkoni ...) ter na spomeniško plastiko, ki ima nalogo obeležiti pomemben dogodek ali osebo (spomeniki, fontane, znamenja, doprski kipi ...)

KLASICIZEM - evropska umetnostna smer od srede 18. v 19. stoletje, ki posnema staro grško in rimsko umetnost. Klasicizem se odraža tudi v notranji arhitekturi, dekoraciji in umetniški obrti, uporabljajo se mirne in enostavne linije, antični ornamenti in simboli.

KOLONADA - niz stebrov, ki nosijo strešno konstrukcijo; nosilci ostrejših templjev, pa tudi samostojni objekti, s katerimi naglasimo dostop do objekta ali spomenika

KONFIN: stebrasta oznaka roba ceste ali talnih površin, obcestni kamen, smernik, mejnik

KRAJNIK: kamnit končni robnik, navadno zaobljen vogal (starinsko)

LATERNA: svetlobnica, vrsta svetilke

LIKOVNA KOMPOZICIJA - zbir posameznih elementov z določenimi medsebojnimi odnosi; dobro kompozicijo označuje pravilno sorazmerje med deli in celoto, postavitve elementov v pravi odnos. Označujejo jo skladnost, pravilna, enakomerna porazdeljenost elementov.

MESTNA VRATA - vrata v mestnem obzidju ali kasneje na določenih lokacijah znotraj mesta.

MULDA: poglobljen, utrjen manjši jarek ob robu poti ali ceste

NADSTREŠEK: streha na nosilcih, lahko na samostojne nosilce postavljena streha

OGRAJA - arhitekturna naprava, ki se postavi okrog nečesa za preprečevanje prehoda

OKNO - odprtina v steni stavbe, narejena zaradi svetlobe, zračenja

PARAPET - nižja, navadno zidana pregrada; ovira, ki je podaljšek stene na robu strehe, terase, balkona, PAVIMENT: tlakovanje, pločnik (starinsko)

PERGOLA: ogrodje za rastlinske vzpenjalke, zazelenjen nadstrešek, obraslo ogrodje iz tramov na stebrih hodnika ali drugega objekta

PIETA - kip ali podoba sedeče Kristusove matere z mrtvim sinom v naročju

PILASTER - iz stene nekoliko izstopajoč pas z bazo in kapitelom

PORTAL - arhitektonsko poudarjen vhod v stavb

ROZETA - okras v obliki stiliziranega cveta, tipična za gotsko arhitekturo; pogosto se uporablja kot splošen izraz za okroglo okno

SECESIJA - srednjeevropska umetnostna smer ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja, ki se odcepi od tradicionalnih smeri in si prizadeva za nove oblike. Značilna je popolna popolna svoboda v izražanju. Je prehod v novo umetniško smer Art nouveau (art deco, jugendstil). Nekateri teoretiki pa menijo, da sta tako secesija kot Art Nouveau le prvo obdobje širšega umetnostnega sloga modernizma. Predstavnik sta Gustav Klimt in Maks Fabiani.

STEBER - podolgovat, pokončen, navadno večji gradbeni element, ki kaj nosi

TENDA - je sekundarna kritina nameščena na zunanji strani objekta

TIMPANON - trikotni zaključek na pročelju in začelju antičnega svetišča, danes ploskev med preklado in lokom nad portalom, nadvratno čelo

VESTIBUL - večji prehodni prostor v poslopju za začasno zadrževanje obiskovalcev, preddverje

VOTIVNA ARA - zaobljubljeni dar

VRATA - odprtina v zidu, steni, ki omogoča dostop v notranjost česa

ZID - vsak od delov stavbe, narejen z gradbenim materialom, zlasti z zidaki, ki omejuje prostor, prostore ob straneh ali temu podoben samostojni objekt

ZLATI REZ - v umetnosti je nekakšno "najbolj naravno razmerje"; matematično je razmerje, ki ga lahko ponazorimo z razdelitvijo daljice na dva neenaka dela tako, da je razmerje celotne dolžine daljice proti večjemu delu enako razmerju večjega proti manjšemu (cca 1,6).

"Ploščina pravokotnika, očrtanega nad celotno daljico z višino manjšega dela daljice, naj bo enaka ploščini kvadrata, očrtanega na večjem delu daljice (Evklid); npr. kako arhitekturno zraven stanovanjske hiše umestiti garažo?"

(Vir: Zupan, 2000; Golob, 2010; Kalčič, 2015; Stopar, 1996; SSKJ, 2001):

Anketa

(anketni vprašalnik polodprtega tipa - delovno gradivo)

ARHITEKTURNI DETAJLI CELJA IN NJEGOVE ZNAMENITOSTI

osnovnošolec dijak odrasla oseba (*obkroži*)

1. PREPOZNAVANJE DETAJLOV CELJSKIH ZNAMENITOSTI (*Obkroži prepoznani detajl!*)

- Ali prepoznate detajl z določene celjske znamenitosti na fotografiji? DA NE
- Kje se nahaja? DA NE

2. POZNAVANJE CELJSKIH ZNAMENITOSTI (*Označi ustrezno predstavljeno znamenitost!*)

- Prepoznali ste detajl na določeni mestni znamenitosti. Katere podatke, dejstva, značilnosti, opise, zanimivosti poznate o njej?

3. VIRI INFORMACIJ (*Izbereš lahko več odgovorov!*)

Od kod pridobivate znanja o celjskih znamenitostih?

- a) šola
- b) samoizobraževanje s strokovno literaturo
- c) vsebine na internetu
- d) dnevno časopisje, revije
- e) pogovor z znanci in njihovo usmerjanje
- f) obisk ustanov (muzeji, galerije, razstave)
- g) teren, udeležba na vodenju, predstavitvi, zanimive znane zgodbe

4. OCENA PREDSTAVLJANJA CELJSKIH ZNAMENITOSTI

Celjske znamenitosti so predstavljene na številne načine: v strokovni literaturi, na svetovnem spletu, na terenu, organizirajo vodenja in izdajajo številne reklamne materiale itd. Kako bi ocenili predstavljanje celjskih znamenitosti z ocenami od 1 do 5 (1 je najslabše)?

1 2 3 4 5

5. PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE PREDSTAVLJANJA IN PROMOVIRANJA ZNAMENITOSTI

Če bi imeli čarobno palico - kaj bi spremenili pri predstavljanju znamenitosti mesta ob Savinji?

Hvala za sodelovanje!

Prepoznavanje arhitekturnih detajlov (obkroži prepoznane, oceni poznavanje znamenitosti)

